

ROMII - o minoritate care nu mai poate fi ignorată

pag. 7-8-9-10

Foto: Carlos Muñoz-Yagüe

ALAIN BESANÇON:
Gnoza lumii moderne – comunismul

pag. 11-12

GABRIEL LIICEANU:

**De ce se refuză
asumarea istoriei
dar și o judecată
dreaptă asupra ei?**

ANA BLANDIANA:
**“Pe mica scenă a Uniunii
Scriitorilor a fost întreținut
haosul”**

pag. 14

MAGDA CÂRNECI

Pentru ce mai avem nevoie de GDS?

...s-ar putea întreba adesea mulți oameni, unii chiar de bună credință. Revoluția, altă cîtă a fost, s-a terminat – cel puțin în prima ei fază, barbară. Nu mai e nevoie de nume vestite și admirate de disidenți ori oponenți ai vechiului regim, care să inflăcăreze multimile, cu vocea lor inconfundabilă, de la televizor ori de pe baricade.

Nu mai e nevoie de nume sonore și respectate de intelectuali care – în primii timpi de confuzie și derută – să-și asume responsabilități publice importante, riscând astfel cu mai multă ori mai puțină bună știință să-și irosească enormul capital moral și simbolic pe mereu atacabila putere politică.

Nu mai e nevoie de un grup de reflecție care, din primele zile ale revoluției, să ne amintească despre minciuna colectivă și responsabilitatea individuală; care să pună problemele grave ale trecutului nostru imediat și ale prezentului nostru tulbură în termeni raționali și morali; care, prin patosul formulărilor limpezi și creditabile, să ne restructureze mentalul social, trezia civică, conștiința politică.

Nu mai e nevoie de un grup de conștiințe lucide care prin propriul gir de onoare să intermedieze între forțe politice incipiente, între grupuri sociale diverse, care să dea naștere indirect la o Alianță Civică și la un Partid al Alianței Civico, sau care să initieze primele organizații non-guvernamentale din România.

“Vremea de sur” a GDS-ului a trecut, cred mulți oameni, unii chiar de bună credință.

Acum avem, slavă Domnului, atâtă politicieni și altea partide, încit politica o fac profesioniști versati, iar nu simplii mărturisitori ai binei și justiției. Acum avem, slavă Domnului, zeci de grupuri și grupulete, zeci de centre de analiză și cercetare, zeci de ziare și reviste care ne colonizează suficient conștiul și subconștiul cu cele mai opuse, mai extreme și mai contradictorii opinii.

Intelectualii, mai ales cei reputați și onesti, să se întoarcă fiecare la profesurile lor și să-și vadă de treburi. Filozofii să se întoarcă la filozofie, scriitorii să se reapuce de scris. Nu mai e vreme de activismul idealist, entuziasmat și păgubos al începuturilor. Dar nu mai e nevoie de luciditatea lor critică și dilematică, care să nu ne lase să recădem în noi letargii, noi orbiri, noi limbaje de lemn?

Nu mai e nevoie să construiești o stare de spirit comunitară și comuniană. În afara opțiunii politice partizane, și totuși încercind să despartă binele de rău, falsul de adevar, aparența de realitate – o stare de spirit în care, în ciuda opțiunilor personale, fiecare dintre noi să se poată regăsi cu sine și cu celălalt în dimensiunea lui morală, rațională, luminată?

Nu mai e nevoie, oare, să păstrezi – în haosul degradant dimprejur – un loc onest, un spațiu curat de înțilnire, în care să continue să dorească să vină, ca la o întâlnire cu “conștiința lor mai bună”, nu doar oamenii simpli și ciștinți de pe stradă, ci chiar marii politicieni ai momentului?

Pe drumuri paralele sau laolaltă?

"Ortega a demonstrat că o țară este înainte de toate un proiect de viață."

Pare, poate, de neînțeles ca după atâtă vreme să se mai vorbească încă de convietuire națională, de înțelegere și aspirații comune cind e vorba de maghiari și români.

Și totuși, viața ne arată că trebuie.

Maghiarii se pling peste tot de persecuție și de păcatele românilor în raport cu aspirațiile lor.

Dar păcatele românilor sunt păcate, în mare măsură, și pentru români.

Lupta disperată a maghiarilor de a se separa în școli, refuzul unora de a răspunde în românește pentru că nu cunosc limba săt considerate, probabil, ca virtuți etnice.

Preocuparea unor maghiari de a găsi căcunune de înțelegere și convietuire (Neptun) este considerată ca trădare.

Trădare, în raport de cine și de ce? Să înțeleg că etnia maghiară constituie un corp distinct care nu are nimic comun cu restul societății românești? Proiectul lor de viață este cu totul altul? Ei nu sunt cetățeni români de etnie maghiară, ei sunt unguri, pur și simplu? Ei nu au un proiect de viață în comun pe același teritoriu?

"Oamenii trăiesc împreună nu pur și simplu pentru că sunt împreună, ci pentru a face ceva împreună, iar cind nu au acest gînd de a face ceva împreună, unitatea lor se sfârșimă, se dezbină și se desparte."

Rostul acestor rînduri este de a se înțelege că efortul convietuirii trebuie să fie comun, că trebuie să ne analizăm păcatele nu pentru a ne separa, astfel încît concetenții mei maghiari să se transforme în "drojdia" care dospește ura, ci în aluatul comun care duce la înfăptuirea proiectului.

Aș propune ca maghiarii să trăiască nu ca o etnie în România, ci ca cetățeni români de etnie maghiară, nu alături de români, ci laolaltă cu români.

G. GHERGHEL
10.X.1993

Voi începe abrupt, cu o dezamăgire: aceea de a nu fi intilnit în "22" (cel puțin pînă acum) vreun comentariu sau vreo dezbatere privitoare la cele întâmplăte la Hădăreni. Răspunzînd la chestionarul "22" lansat la începutul anului, propu-

sesem ca temă de discuție în paginile revistei și pe aceea a minorității tiganilor din România și, ca posibil interlocutor, pe sociologul Nicolae Gheorghe (el însuși tigan și, cu siguranță, unul dintre cei mai buni cunoșători ai subiectului). Făcusem această propunere (pe care, în paranteză, spus, nu am regăsit-o în lista finală a interlocutorilor propuși) cu convingerea că ea corespunde unei foarte "sierbină" probleme din actualitatea românească.

Din păcate, cele întâmplăte la Hădăreni, precum și comentariile ce au urmat mi-au întărît această convingere. Întâmplările sunt cunoscute: un tîgan omoară un român și, apoi, român și maghiar înfrâțit omoară în bătaie doi tîgani (pe ucigaș și pe fratele lui) și dau foc la vreo 12 case ale tîganilor, ocazie cu care mai omoară unul dintre ei, transformîndu-l în "cadavru carbonizat". Cel puțin asta a fost varianta prezentată la Televiziunea. La încheierea prezentării acestor triste evenimente (soldate, cinic exprimat, cu un mort de

partea românească și trei de cea a tîganilor) comentatorul de la "Actualitate" trage concluzia (cel puțin surprinzătoare) că "infracționalitatea ridicată a romilor" ar fi fost cauza acestora. Chiar așa să fie? Este aceasta singura și neoperitoarea explicație a celor întâmplăte? Sîi chiar dacă infracționalitatea tîganilor ar fi mai ridicată decît cea a românilor (ceea ce ar trebui mai întîi demonstrat cu date statistice), ar rămîne întrebarea referitoare la cauzele care duc la această situație. Din păcate, acest mod de a privi lucrurile, anume că tîganii sunt singurii vinovați, este foarte răspîndit și (spre mirarea mea) l-am regăsit adesea și printre inteligențiali, de la care mă așteptam să-și pună mai multe întrebări. Chiar și după Hădăreni am auzit (ușurător) comentarii precum: "Dă-i dracului de tîgani" sau "Lașă, că au meritat-o". Am început să mă întreb dacă nu cumva e de vină "sensibilitatea mea minoritară" care face ca, deși nu sunt tîgancă, să nu fiu de acord cu asemenea afirmații. Tocmai de aceea am sperat că voi găsi în paginile revistei "22" o reacție a majoritarilor (românilor) în legătură cu Hădăreni, reacție care să renunțe la imaginea stereotip negativă a tîganilor.

Ca sociolog, cred că, dacă există o problemă a tîganilor, ea se datorează nu unor date genetice, ci marginalizării care le-a fost impusă sute de ani și care nu a incitat să se manifeste încă acum. O carte recent apărută, "Tîganii între ignorare și îngrijorare" (un titlu care spune multe), cuprinde informații și despre aceasta. Nu trebuie însă să citești cărți de sociologie ca să te convingi că tîganii au parte de o imagine negativă și că aceasta este răspîndită cam peste tot. Înțîlnim mame care își "educa" copiii amenințîndu-i că "dacă nu sunt cuminti, vine tîganul și îl ia". Bucureștiul etalează graffitti ce revindică "Moarte tîganilor" sau "No gipsy", text însotit uneori de însemnul rasistilor sud-african, steaua cu trei brațe încrîngătite. (De remarcat că Televiziunea, atât de promptă în a semnală că cineva și-a permis să adauge "Kolozsvár" sub "Cluj-Napoca", nu dă nici o atenție acestor texte anti-tîgănești – uneori și anti-evreiești – pe care, desigur, le-a observat.) Într-un plan mai "elevat" (și, în orice caz, mai pretențios), am citit (ingrozită, recunosc, căci prea fmi amintea de concepții pe care le credeam dispărute) opinia lui Paul Everac că "o politică de reducere fortată

a demografiei tîgănești se poate opera" ("Reacționarul", p. 114).

Exemplul referitor la acest stereotip negativ proiectat asupra tîganilor s-ar putea înmulțî și, cred, fiecare dintre noi ar putea să aducă altele noi. Vreau să subliniez însă altceva, anume că această imagine negativă nu rămine fără urmări asupra celui la care se referă și va alimenta lipsa de respect de sine și un comportament deviant față de un sistem care îl exclude. Ca să mă exprim mai clar, dacă tîganii se comportă astfel decît majoritatea populației, aceasta se datorează și imaginii pe care această majoritate o proiectează asupra lor și care potențiază efectul altor factori ca marginalizarea socială, gradul mai mare de sărăcie etc.

Evenimentele de la Hădăreni (ca și cele de la M. Kogălniceanu, în 1990, sau Bolintin, în 1991) reprezintă manifestări acutizate ale unei relații tensionate – ale cărei componente și cauze trebuie lămurite și înălțurate – ce nu se datorează nicidcum exclusiv tîganilor (esa cum gîndesc numeroși români). În plus, nu trebuie uitat faptul că tîganii sunt cetățeni ai României, că se află pe aceste meleaguri de cîteva sute de ani și că, deși nu au construit monumente, munca lor (poate umilă) se află incorporată în ceea ce alții au înfăptuit aici. Indiferent dacă unora le face sau nu plăcere, ei vor continua să trăiască aici, în România; adică nu se vor duce nici "la dracu" (cum le-o doresc unii) și nici în istoricul Occident (cum și-o doresc, măcar în parte, ei însiși). Este, de aceea, în interesul tuturor – al românilor, al tîganilor și al celorlalți minoritari – să se facă eforturi, constante și deliberate, de a-i înțelege, de a dialoga cu ei și, mai ales, de a crea condițiile integrării lor sociale (cu respectarea specificului etnic).

Cred și sper că un rol important în acest (început de) dialog între români și tîgani îl poate juca și trebuie să-l joace "22", ca publicație a Grupului pentru Dialog Social.

NADIA BADRUS

Cisnădie, 16 octombrie 1993

Nota redactori: Sperăm ca prin numărul de față să risipim (măcar în parte) dezamăgirea d-nei Nadia Badrus.

IMPORTANT

Stimați abonați,

Deoarece sumele expediate prin mandate poștale ajung foarte greu în contul nostru, vă rugăm să vă prelungiți abonamentul cu o lună înainte de a expira, astfel încît redacția să poată lua cunoștință de intenția dvs. Veți evita astfel întreruperea abonamentului "22".

Din
sumarul
numerelor
44 și 45:

- DOSAR: Cum a fost acordată României clauza națiunii celei mai favorizate
- Andrei Oîșteanu: IOAN PETRU CULIANU – un călător în lumea de dincolo
- PIERRE HASSNER la GDS

Din
sumarul
numerelor
44 și 45:

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPAРА DIN STOC:

Numere, după cum urmează: din anul 1990 numerele 12, 14, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 25, 28, 29, 38, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi sunt comercializate la prețul actual al revistei. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei), precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei).

650 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" – sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN EUROPA DE EST și ASOCIAȚIA EST-LIBERTÉ – pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugăți să expedieze prin mandat poștal suma de 650 lei pe adresa: Revista "22" cont 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10, București. Totodată, cei interesați să rugăți să trimiteți adeverințele corespunzătoare (talon de pensie, adeverințe de la școală etc.) pe adresa: Revista "22" Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Adeverințele pentru abonamentele cu jumătate de preț sunt valabile pentru un an de zile.

Cei ce nu fac parte din categoriile amintite pot beneficia de reducere dacă contractează abonamente prin intermediu redacției, după cum urmează: ● reducere cu 24% (costul abonamentului este de 900 lei pe trimestru) pentru abonamentele cu ridicare de la sediu (Calea Victoriei 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor; ● reducere cu 10% (costul abonamentului este de 1.050 lei pe trimestru) pentru abonamentele cu expediere prin poștă.

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunând costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Iriac S.A. București, Str. Doamnelor nr. 12: pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22" sau trimis în un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 80 dolari pe an (40 dolari pe 6 luni, 20 dolari pe trimestru) sau echivalentul în orice monedă convertibile: 141 DM anual (70 DM pentru 6 luni, 35 DM trimestrial), 600 franci francezi anual (300 franci pentru 6 luni, 150 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 100 dolari anual (50 dolari pe 6 luni, 25 dolari trimestrial) sau echivalentul în orice monedă convertibile.

TIA ȘERBĂNESCU

Încă o sfidare

Judecind după comunicatele și declarațiile contradictorii emise, în paralel, de Guvern și de sindicate, se pare că negocierile mixte sunt din ce în ce mai "transparent" efectuate ca o simplă formalitate. Discuțiile se poartă, într-adevăr, sănătoase peste tot și se face mare caz de ele, după care se constată că rezultatele sunt nu mai subțiri dar și interpretate diferit. În diferent de poziția sindicatelor, Guvernul comunică o acceptare "în principiu" pe care, pe urmă, unele confederări (de exemplu "Consilva", CNSLR-Frăția) le dezmint. De unde se vede că, sfidind eventualitatea unor dezmințiri, Guvernul se consideră îndreptățit să dea publicitatei varianta care-i convine. De altfel și-a luat măsurile necesare printre hotărîri care prevede pedește maxime cu închisoarea pentru organizatorii unor greve ilegale. Și cum la noi toate grevele sunt ilegale, e limpede că se scontează pe efectul psihologic paralizant al unei perspective atât de sumbre, rezervată inițiativei "destabilizatoare". Tratamentul diferențiat aplicat unor greve – asupra căror nu s-a operat chemarea în justiție decit după expirarea acestora, cum a fost cazul grevei de salon a lui Miron Cosma – indică de regulă faptul că între Guvern și sindicatele implicate ori există o complicitate, ori se mizează pe o înțelegere de culise cu liderii acestora. Așa s-a întâmplat cu "greva generală" din primăvară, care a avut darul de a demonstra cum se poate compromite ideea de grevă generală despre care îndeobște se credea că poate duce la căderea unui guvern. Astăzi această "amenințare" a fost pulverizată, iar ideea de grevă supusă unui tratament public în urma căruia a ieșit de-a dreptul "destabilizatoare" și devenit cu înсе- тul la fel de "inacceptabilă" ca pe vremea lui Ceaușescu. Practic, mișcarea sindicală a fost redusă la un rol platonic. E greu de crezut că Guvernul se mai simte în vîn- fel inhibat de "presiunea" sindicală. O dovedește usurință cu care forță nota, declarind că-i servește mai bine la propagandă. Această usurință se regăsește nu numai în întregul Executivului, ci și – în parte – în activitatea individuală a miniștrilor. E aproape imposibil de înțeles cum un ministru atât de expus și atât de vulnerabil, cum a fost ministru Culturii după seara fatidică (pentru sine) de 4 octombrie, și-a permis să emită, o săptămână mai tîrziu, o hotărîre prin care înlocuia abuziv întreaga conducere a Comisiei Naționale a Monumentelor, Ansamblurilor și Siturilor Istorice, numind, în locul unor specialiști, un întreg sobor de activiști dornici să-si mai pună un titlu pe carte de vizită. Iată o încărcare a atribuțiilor fără cursur care indică faptul că, de departe de a fi afectat de incident, ministru ori nădăduia să-si păstreze postul, ori considera firesc să-si exercite în continuare ciudata politică de cadre. Un alt exemplu îl constituie ministru Sănătății, dr. Iulian Mincu, a cărui prezență în Guvern a stîrnit comentarii pînă și la Consiliul European. Nici ministru Sănătății nu pare dispus să respecte vreo regulă în aplicarea tratamentelor specifice partidului său. Vineri seara, în emisiunea "Actualitate", s-a difuzat un reportaj din care reiese că dl. ministru a emis o circulară prin care retrogradează automat toții farmaciștii, biologii și chimicii. În felul acesta, dl. ministru le-a luat acestor oameni 13.000 lei lunar din salariu fără nici o explicație. Mai mult, măsura se aplică și retroactiv, adică de la 1 septembrie. Din declarațiile celor vizări reiese că aceștia au dat examene pentru treptele profesionale pe care le-au acumulat în

temp. Circulara d-lui Mincu nu contestă, de exemplu, calitatea examenelor date sau competența vreunui dintre cei "arși" cu o treaptă ei. Întrucât respectiva calificare nu se desființă, pur și simplu elibera dintr-un loc toată ierarhia în domeniul. De ce oare?

Având în vedere antecedentele partidului și activiștilor pe care-i servește dl. Mincu, probabil că aceste locuri vacante obținute la circulară vor fi rezervate unor cadre pe sprînceana ministerului. Și, pentru că imaginea d-lui Mincu să fie boțită pînă la capăt, în aceeași seară, prezentind filmul "Darclee", criticul Manuela Cernat, evocînd recenta dispariție a protagonistei, actrița Silvia Popovici, a afirmat că ea s-a datorat "unui accident stupid": lipsa unui tub de oxigen la spitalul în care fusese operată. Spitalul – Fundeni – era în București și nu în cine știe ce așezare înaccesibilă din cîieri muntișorilor. Tubul de oxigen nu este, în răsări, ceva atât de înaccesibil ca, să zicem, un organ vital ce trebuie transplantat și nu s-a găsit un donator în timp util, și nici un obiect atât de rar încît trebuie adus din America. Și cu toate acestea "stupidul accident" s-a petrecut și actrița "a murit cu zile". Ce puțin valoarează o viață de om pentru ministrul Sănătății dacă acesta nu și-a dat demisia imediat auzind ce s-a întâmplat! Și cîte asemenea vieți nu se pierd "cu zile" pentru că în loc să se ocupe de buna funcționare a spitalelor, dl. Mincu se ocupă de eliberarea posturilor spre a umple "vidul" de treaptă cu oameni aleși nu se știe pe ce criterii. Nu știm niciodată cu precizie – n-am știut-o nici pe vremea lui Ceaușescu – că oameni își pierd viață fără ca acest lucru să fie inevitabil, ci doar pentru că în spitalele noastre lipsesc cele mai banale medicamente sau ustensile. Pe timpul lui Ceaușescu se ajunsese pînă acolo încît cel care trebuia operat trebuia să-si facă singur rost de catigut și de antibiotice. Oricare viață pierdută astfel, din neglijență administrativă inaceptabile, poate determina, în cazul în care există onoare medicală, demisia ministrului. E greu de crezut că d-na Manuela Cernat ar fi riscat să prezinte la Televiziune o asemenea informație fără să o verifică. În mod normal, în orice țară normală, moartea unei mari actrițe (și "Darclee" a demonstrat chiar în acea seară ce mare actriță a fost Silvia Popovici) din cauza absenței unui tub de oxigen ar fi stîrnit un scandal imens. Ministrului Sănătății nu î-a mai rămas decît să demisioneze și să suporte – împreună cu spitalul respectiv – procesul pe care familia era îndreptățit să î-l intenteze. Faptul că dl. Mincu își vede liniștit de circulară cinice dă pe deplin măsura disprețului guvernamental față de viață și sănătatea poporului pe care-l tot invocă la sărbători. Se pare că singurul pas înainte care s-a facut este că acum cine se operează trebuie să-si facă rost și de tub de oxigen.

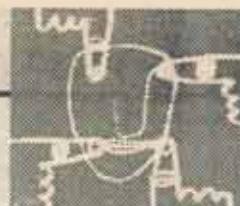

HORATIU PEPINE

Două guverne într-unul

Am constatat recent, într-o ședință publică a Senatului, că avem nu un guvern, ci două guverne. Iar moțiunea asupra căreia Opoziția a insistat cu destulă vehemență s-a îndreptat mai curind împotriva unui guvern abstract, a unei forme constituționale. Proba o constituie faptul că, la numai cîteva zile, Opoziția, care ar fi fost gata să voteze în bloc pentru destituirea cabinetului (lasă la o parte acum nuantele juridice ale moțiunii), a venit în sprijinul unei decizii de politică monetară care era susținută de Guvern sau cel puțin de o parte a lui. Cum e cu putință acest lucru? Explicația ne-o oferă chiar ședința Senatului în care guvernatorul Băncii Naționale a fost somat să explică de ce a majorat dobînzile la creditele de refinanțare acordate băncilor comerciale. Un membru al partidului de guvernămînt, dl. Marin Stelian, despre care e bine să știm că este implicat personal în activitatea unei bănci comerciale, a condus de la alegeri încoace o susținută campanie împotriva conducerii Băncii Naționale, pe care a acuzat-o că face o politică distructivă și antinațională. Capetele de acuzare sunt nivelul dobînzilor și cursul de schimb. Senatorul PDSR s-a făcut de fiecare dată purtător de cuvînt al celor care susțin că dobînzile sunt prea mari și sufocă economia și că leul ar trebui să nu lucreze la un nivel final prin măsuri administrative. Iar dl. Stelian, deși numele său nu spune nimic opiniei publice, are un sprijin foarte larg, deoarece cea mai mare parte a industriei românești nu mai poate supraviețui în formula actuală deficit prin credite ieftine, credite care, la rata actuală a inflației, se transformă în cadouri oferite din finanțele publice. Deci nu întimplător de partea d-lui Stelian se află astăzi grupurile politice conservatoare. Iar acestea la rîndul lor nu ezită să exploateze sentimentul de catastrofă pe care îl trăiesc atât oamenii angajați în industriile alimentare. De fapt, aici, în jurul politică monetară, se dă deocamdată bătălia hotărîtoare pentru reformă. Ședința de săptămîna trecută a Senatului a fost unul dintre testele politice cele mai clare. N-a fost pentru nimic o surpriză faptul că PRM și PUNR, sprijinindu-l pe dl. Stelian, au cerut în numele interesului național destituirea d-lui Isărescu. A surprins însă faptul că patru miniștri invitați la această audiare publică s-au plasat pe poziții diametral opuse. Ministrul Industriilor și ministrul Agriculturii își acuză pe d-l. Isărescu că sugrumpă sectoarele vitale ale economiei românești. Punctul lor de vedere a fost că industria și agricultura au nevoie de credite ieftine. Un punct de vedere rezonabil – dacă în condițiile noastre creditele nu contribuie mai degrabă la perpetuarea a ceea ce se numește eufemistic blocaj finanțier. D-nii Ioan Oancea și Dumitru Popescu au pus explozia prețurilor pe seama creditelor scumpe, eu toate că dobînzile au fost mereu sub rata inflației și nu s-a întreprins nimic serios pentru restrucțuire. Acești doi miniștri au făcut figura unor administratori comuniști, incapabili să înțeleagă care sunt adevăratele resorturi ale economiei libere. Dacă cei doi reprezintă Guvernul, atunci politica d-lui Isărescu se află într-un dezacord dramatic cu intențiile guvernamentale. Surpriza a fost însă că alți doi miniștri cu responsabilități legate direct de finanțe, d-nii Mircea Coșea și Florin Georgescu, au afirmat în aceeași ședință că scumpirea creditelor este o măsură care se inscrie perfect în strategia Guvernului și că ea era, în principiu, cunoscută. Prin urmare, măsurile Băncii Naționale nu au surprins deficit pe d-nii Oancea și Dumitru Popescu, care au afiat din presă de intrarea lor în vigoare. Se pare deci că avem două guverne: unul care face presiuni asupra Băncii și altul care, independent de primul, acționează în acord cu cei de la Banchă. O dezbatere care în mod normal ar fi trebuit să se desfășoare într-o ședință de guvern a avut loc în plenul Senatului. Echipa reprezentată de miniștrii Agriculturii și Industriilor are un sprijin serios în cadrul majoritatii guvernamentale, în timp ce echipa cealaltă este, fie și conjunctural, sprijinită de Opoziție. PDSR a rămas într-o deplină ambiguitate. Deși atacurile împotriva d-lui Isărescu au pornit de aici, la finalul ședinței, senatorul PDSR Ioan Solcanu a dat o declarație generală de sprijin în favoarea politicii promovate de Mircea Coșea, sugerînd însă d-lui Isărescu că independența sa este limitată. De aici se poate înțelege un singur lucru: puterea politică are interesul să mențină în zona deciziilor economice (în Guvern și la Banca Națională, deopotrivă) două echipe cu vechi și interese contradictorii. Practic, două guverne într-unul singur, care nu reușesc decît să incure reciproc și să mențină lucrurile într-o stare de permanentă confuzie. De această dată echipa reformatoare a avut cîștig de cauză și ne putem întreba dacă nu cumva doar pentru că România se află în negocieri cu Fondul Monetar Internațional. Interesant este și jocul parlamentar. Atunci cînd se dă cîștig de cauză conservatorilor și se iau decizii de subvenționare a alimentului, sprijinul parlamentar se recrutează din zonă majoritară. Iar dacă împrejurările o cer și echipa reformistă este împinsă în față, sprijinul politic vine automat din spatele Opoziție și o parte mai bine informată a PDSR. Iată cum se poate guverna succesiv cu sprijinul și împotriva Opoziției. Dacă această permanentă ambiguitate nu ar conduce de fapt la blocarea reformei, ar trebui să admirabilitatea politică a Cotrocenilor, care știu să navigheze și cu vîntul din față. În același mod s-a obținut și admiterea în Consiliul European. Opoziția este utilă Puterii, dar ea joacă mai curînd rolul unei pîrghii, al unui instrument pasiv care trebuie să răspundă mereu conform așteptărilor. Iar dacă uneori are inițiative proprii, ele sfîrșesc lamentabil, așa cum au sfîrșit toate moțiunile de pînă acum.

DANIEL VIGHI

România în Consiliul Europei (II)

Intr-o conferință susținută în cadrul celei de-a XXIV-a sesiuni de învățămînt despre drepturile omului, organizată de Institutul Internațional al Drepturilor Omului din Strasbourg, din acest an, domnul Gérard Israel, membru al Comisiei Naționale Franceze Consultative a Drepturilor Omului, fost deputat european, relatează un episod semnificativ din viața lui René Cassin, principalul arhitect al Declarației universale a drepturilor omului, adoptată și proclamată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite prin Rezoluția 217 A (III) din 10 decembrie 1948. În 1933, tîrnărul, pe atunci, jurist René Cassin, devenit mai tîrziu consilier juridic apropiat al generalului De Gaulle, participă la Geneva la o ședință a Societății Națiunilor la care noul ministru al propagandei din cel de-al III-lea Reich german, Joseph Goebbels, venise pentru a răspunde unei plânzingeri individuale introduse de un cetățean german împotriva antisemitismului agresiv al nouului regim. Înconjurat de tineri înarmati, Goebbels va declara cu cinism în cadrul Societății Națiunilor: "Domnilor, suntem un Stat suveran; tot ceea ce spune acest individ nu vă privește. În ceea ce ne privește, noi facem ceea ce vrem cu socialistii noștri, cu pacifistii noștri, cu evreii noștri și nu avem de gînd să ne supunem nici controlului umanității și nici celui al Societății Națiunilor; fiecare e stăpin la el acasă".

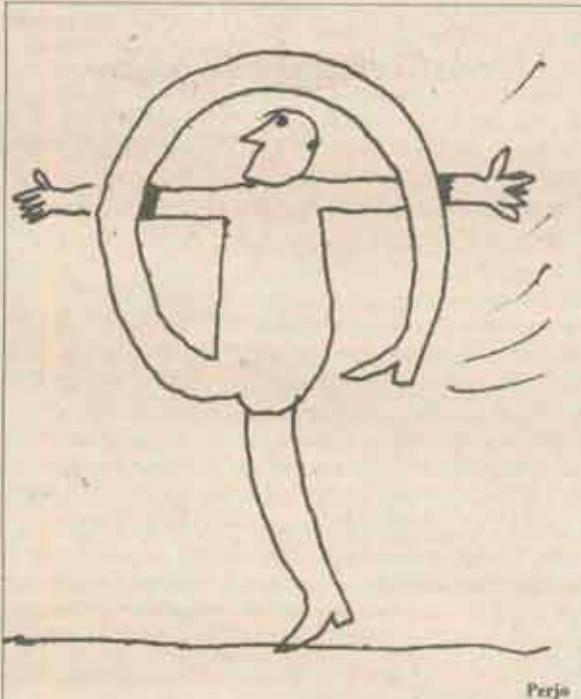
Fostul parlamentar european comentează această declarație împreună cu paradoxul pe care, de atunci încecătoare, toți pacifistii și disidenții îl vor resimțî cu acuitate: cum anume pot fi obligate statele să respecte valoarea universală ale umanității, atunci cind acestea practicează dictatura sub paravanul suveranității naționale.

Atât timp cât statul, spune Gérard Israel, oricare ar fi el, va fi absolut suveran, atât timp cât el nu va da socoteală nimănui, atât timp cât el va exercea o autoritate fără limite asupra populației, atât timp cât va putea dispune de cetățenii săi cum va considera de cuvință și să le pretindă toate sacrificiile posibile, pacifismul va fi o imposibilitate. Din aceste motive, oamenii, ca membri ai umanității, trebuie să se organizeze pentru a reduce puterea discreționară a Statului asupra individului și să instaureze o autoritate superioară statelor. Această autoritate nu poate fi alta decît comunitatea statelor, instituționalizată într-un organism la nivel planetar.

Întrebările de atunci ale lui Cassin sunt actuale și astăzi. Așadar: pot statele să renunțe la o parte din suveranitatea lor în profitul umanității? Ce este această umanitate? Care sunt drepturile oamenilor care o compun în opoziție cu drepturile statelor? Sî, mai ales, cum poate fi impiedicat un stat să actioneze împotriva individului și împotriva păcii, altfel decît prin utilizarea forței, a războului, ceea ce ar însemna, de fapt, renunțarea la pacifism și la democrație, în numele pacifismului și al democrației?

S-a considerat că unică armă eficientă ar fi cea juridică, prin care războul însuși să fie scos în afara legii, după ce, în prealabil, o serie de acorduri, convenții și tratate internaționale ar limita, prin constringerea pre-

supusă de angajamente reciproce, cauzele care generă atât răzoaiele, cât și dictaturile. Această acțiune politică internațională vizând punerea sub control a arbitriașă statelor schizează existența unui conflict potențial între entitatea statului ca atare și organismele suprastatale, în sensul că cele din urmă realizează un control și o presiune constantă asupra statelor în vederea respectării angajamentelor în care acestea sint părță semnatate. Acest conflict latent se poate pune în evidență și în dezbatările politice interne ale statelor, deoarece în retorică partidelor extreme, de tip naționalist, accentul politic este pus adesea pe întărirea roluului statului, care ar fi, chipurile, amenințat de vaste conspirații internaționale. În dosul unor asemenea formulări echivoce se ascund, de fapt, atacuri împotriva unor instituții internaționale cum ar fi Organizația Na-

țunilor Unite sau Consiliul Europei, după un model politic afirmat de Goebbels care a spus că fiecare (stat) este stăpin la el acasă. Numai că în lumea contemporană lucrurile nu mai stau și nici nu mai pot sta așa. Azi, fiecare, sau aproape fiecare stat, nu mai este întrigime stăpin la el acasă, oricăt ar părea de insuportabil lucru acesta extremismului național-comunist sau fascist.

Un alt fapt paradoxal în această situație este faptul că retorică extremistă dobîndește, în conflictul ei cu organismele internaționale, caracteristică care, în alte situații, sunt cîștiguri ale gîndirii democratice. Astfel, în argumentația lor politică, partidele extreme se prevaleză de un fel de filozofie a diversității și a decentralizării, a diferenței în raport cu standardele internaționale impuse de organismele menite să protejeze individ prin intermediul drepturilor omului. Formațiunile politice în cauză spun adesea că poporul sau comunitatea pe care o reprezintă sunt altfel, săi diferențe, au o

menționat, unde am constatat că au fost începute lucrările de construire a piedestalului. Se pare că piedestalul va fi turnat din beton într-un ritm alert, pentru că pe data de 25 octombrie, ziua Armatei Române, această parte a lucrărilor să fie finalizată și astfel organele competente și opinia publică să fie puse în față faptului împlinit.

Nu este pentru prima oară, cind UDMR își face auzit cuvîntul împotriva ilegalităților și sfidării fătășe a sentimentului de dreptate al oamenilor. La ședința Consiliului Municipal din luna august a.c. nu a fost aprobată și nici inclusă pe ordinea de zi discutarea inițiativelor privind ridicarea acestei statui.

Nu ne dorim gloria dubioasă, că Tg. Mureș să fie printre primele orașe din țară care ridică o statuie mareșalului

Iuliu Maniu, care nu a avut nici în trecut și nu are nici astăzi vreo legătură cu acest oraș, conducător al statului și al armatei condamnat la moarte de Tribunalul Instituit după cel de-al doilea războl mondial ca fiind direct răspunzător de jertfarea inutilă a multor milii de soldați români pe frontul de est, mai ales la Stalingrad, precum și pentru exterminarea în Transnistria a milior de cetățeni evrei din România.

Protestăm împotriva unor asemenea provocări incalificabile în numele populației maghiare din municipiul Tg. Mureș și Județul Mureș, și vom uza de toate mijloacele legale pentru a opri ridicarea acestelui statu.

Dorim să menționăm că în timp ce nici istoriografia română nu a clarificat încă rolul și locul mareșalului Antonescu, forțele extreme se grăbesc să-l folosească în interesul lor obscur.

tradiție specifică datorită căreia este nevoie de o interpretare și, mai ales, de o aplicare diferită a Convențiilor internaționale de apărare a drepturilor omului. De cele mai multe ori asemenea discursuri motivează, în fapt, încărcări ale drepturilor omului. În acest fel s-au comportat foștele țări socialiste care au încercat să oculte drepturile individuale, de tradiție liberală europeană, prin drepturi colective, formulate vag, cum ar fi dreptul la dezvoltare, la muncă, la educație sau la cultură. Nimeni nu neagă nevoie de respectare a acestor drepturi, numai că ele au fost folosite decenii în sir pentru a înăbuși afirmarea celor dinti, a drepturilor individuale care dau conținut drepturilor colective.

În același fel, în alte regiuni ale planetei, s-a încercat interpretarea diferită a drepturilor omului prin tradiții religioase sau cutumiare, așa cum apare aceasta în Declarația islamică a drepturilor omului sau Carta africană a drepturilor omului, în care accentul se pune mai ales pe obligațiile individului față de familia, tribul sau religia sa. Este relativ ușor de înțeles că în atare situații, adeseori statul însuși poate ține loc și de religie și de familie sau trib.

Într-o viziune largă, drepturile omului se pot clasifica în trei mari grupe, denumite în literatură de specialitate generații ale drepturilor omului. Cele dinti sunt drepturile individuale, civile și politice afirmate încă din vremea Revoluției franceze, la sfîrșitul veacului al XVIII-lea. Aceste drepturi sunt afirmate împotriva statului, ele există într-o ciocnire conflictuală permanentă cu interesele acestuia. În lumea democratică, statuarea și dezvoltarea acestor libertăți și drepturi individuale sunt paradoxale în raport cu statul deoarece se consolidează, așa cum am spus, împotriva acestuia dar cu concursul său, în așa fel încât se poate spune că statele acționează, prin respectarea lor, împotriva propriilor interese de putere maximaliste. Generația a doua, denumită a drepturilor colective, se referă la libertățile socio-culturale și economice și se realizează prin stat, la fel ca și generația a treia, care exprimă dreptul la solidaritate, la dezvoltare economică, dreptul la pace și la siguranță mediului înconjurător. Aceste drepturi colective sunt încă abstracte și prea puțin precizate în norme clare, din această cauză au fost folosite de regimurile totalitare pentru suspendarea aplicării libertăților individuale prin demagogia importanței pe care, chipurile, ar reprezenta o abordare generală a unor drepturi care, extinzîndu-se la nivel planetar, faceau posibilă existența oprimării individului în plan regional. În fond, ce ar putea însemna o abstracție demagogică precum dreptul popoarelor la pace, dacă nimeni nu gîndește la cauzele care fac posibile răzoaiele. Or, acestea din urmă sunt întotdeauna expresia intoleranței și extremismului politic. Răboiul este pasul concret făcut de la vorbă la faptă, este expresia unei mentalități care domină individul în numele unor generalități abstracte care îl refuză acestuia cîteva drepturi imprescriptibile exprimate în articolul 3 al Declarației universale a drepturilor omului, adoptată de ONU în 1948, care spune că orice individ are dreptul la viață, la libertate și la siguranță proprii persoane. Dacă răboiul suspendă în fapt aceste drepturi, extremismul politic le suspendă la nivelul convingerilor de conștiință. Sî într-un caz și în celălalt, victimă este omul obișnuit care moare, o dată în spirit, acceptînd retorică extremistă, pentru că, mai apoi, să moară fizic în războul pe care intoleranța politicienilor și a statelor îl face posibil.

(Continuare în numărul viitor)

Reprezentanții noștri în Parlament au semnalat deja unele grupurile naționalist-extremiste din Tg. Mureș și în cadrul ministrului al apărării naționale și al secretarului general al guvernului care au negat că s-ar planui ridicarea acestei statui în Tg. Mureș și, în acord cu noi, au considerat că această intenție ar fi într-adevăr provocatoare.

Sperăm că această provocare nu se va infăptui.

Avem încredere în cunoașterea de sine lucidă a românilor și în justă apreciere a valorilor adevărate ale tradiției lor istorice.

Prezidiul filialei UDMR Mureș
Consilieri UDMR municipali și județeni
Deputați și senatori UDMR Mureș
Tg. Mureș, 23 octombrie 1993

PROTEST

Prezidiul filialei județene Mureș a UDMR, consilierii UDMR din municipiul Tg. Mureș și județul Mureș, protestăm vehement împotriva intenției ca în municipiul Tg. Mureș, pe B-dul 1 Mai, cu ocolirea Consiliului Municipal și a Primăriei, neavînd acordul acestor organe, să fie turnat piedestalul și apoi să fie ridicată statuia mareșalului Ion Antonescu, fostul conducător al României. Întrucît singurele organe în drept să dispună de domeniul public sunt Consiliul Municipal Tg. Mureș și Primăria, orice fel de autorizație pentru construcții poate fi eliberată numai de aceste organe.

În data de 22 octombrie a.c., în urma unor sesizări primite din partea populației, ne-am deplasat la locul

ILIE SERBĂNESCU

Fără deblocarea reformei, întoarcerea la centralism este inevitabilă

Socotiti că mișcarea cursului bancar actual reprezintă un pas real spre liberalizare?

Acum cîteva luni, sau poate chiar numai cîteva săptămîni, o mișcare a cursului bancar la mai mult de 1.000 lei pentru un dolar ar fi reprezentat ceva: depășirea unui – probabil trist – prag psihologic și practic. Dar totuși un prag. Tinut însă artificial în chingă sub 1.000 lei în timp ce pe piață neagră – singura de fapt existentă în România – se prăbușea la 1.600-1.700 lei pentru un dolar, depășirea menționată nu mai constituie acum nimic: nici vreun semn al nefericirii leului, căci e vorba de o biată imitație a degringo-ladei despre care stîm încă de cîteva luni de pe piață neagră, și nici de vreun pas spre liberalizare intruțit diferența față de cursul de pe piață neagră n-a fost niciodată atât de mare ca acum.

Este doar o expresie a indeciziei de acum proverbiale a oficialităților române față de soarta reformei, a "jumătăților de măsură" la care se recurge mereu și mereu de teama costurilor sociale și care nu face de fapt decît să le dubleză.

Ce relație există între indecizia oficialităților, ineficiența economică și neconvertibilitatea leului?

A fost o perioadă, relativ îndelungată, în care se părea că indecizia provine nu doar din teama de costurile sociale, dar și din remanența puternică a mentalităților comuniste, care se traducea, printre altele, în încercarea încrinținată a Puterii actuale de a nu renunța la vechile structuri și mecanisme economice și politice. Se dovezea însă mereu mai clar că este vorba și de o neînțelegere în sine chiar a unor probleme simple, dar din păcate de fond.

Problema cursului leului este una dintre acestea. Doar una, dar dintre cele fundamentale. Șansa oferită de acel decembrie '89 – indiferent ce a fost atunci – era aceea că, abandonându-se multilările fizice și psihice pe care centralismul economic și autoritarismul politic asociat le administrau permanent inițiativă și spiritului întreprinzător, se putea începe construirea unei economii eficiente, apte să reziste necrutătoarei competiții internaționale, cu virful ei de lance, concurență tehnologică, de la sfîrșitul secolului XX. Nu trebuie să fii economist spre a înțelege că convertibilitatea monedei naționale – și fără măcar un curs unic și adevărat al acesteia –, eficiența economică în sine și adaptarea la exigările teribilei competiții mondiale sunt strict imposibile. Comunismul s-a agățat cu dinti de neconvertibilitate tocmai pentru că era parăvanul în spatele căruia se puteau practica voluntarismul, arbitrajul, ignorarea cerințelor pieței și subordonarea completă a economicului politicului. Fără a lăsa leul să intre în realitate – indiferent de costul inițial economic și social al operațiunii –, fără să scoate la bătaie pe piață internațională atât că li permit forțele, chiar dacă pentru început slabe, nu există absolut nici o sansă de a obține deschiderea necesară pentru ca economia românească să nu ajungă și mai avea

parteneri doar în Africa. Nu totul se rezolvă, desigur, cu liberalizarea cursului leului, dar nimic nu se poate rezolva fără aceasta.

Cum apreciați menținerea cursului în diferite chingi politice și administrative, liberalizarea treptată?

Foarte curînd se va putea consemna că România și-a permis luxul abominabil de a pierde patru ani – aiuritor de mult pentru o țară în ananșie în prag de secol XXI – cu discuții sterile, încărcate de un politicianism feudal, despre oportunitatea liberalizării cursului, cu jumătății de măsură pe calea acesteia, ca de pilă "cursuri paralele" sau "liberalizare treptată" și alte asemenea inventii ridicolă care ar strîni numai zimbele binevoitoare dacă n-ar produce plînsul prin caracterul lor costisitor în plan economic și social. Dacă liberalizarea cursului ca "pret al tuturor prețurilor" ar fi fost făcută atunci cînd trebuia – adică în 1990, odată cu o liberalizare globală a prețurilor – s-ar fi realizat la circa 100 lei pentru un dolar și cursul ar fi fost acum probabil 200-300 lei pentru un dolar, corespondător creșterii inevitabile a prețurilor interne de atunci și pînă acum. Încă în vara anului 1992 – cînd, pentru o scurtă perioadă, se ajunsese la un curs întrădevăr unic în economie în sensul că, atîn pe piață bancară cît și pe cea neagră, se produsese o stabilizare în jurul valorii de 430 lei dolarul – s-ar mai fi putut obține, dacă se lăsa în continuare liber cursul oficial (și nu s-ar fi decis politic să fie strîns în chingă artificial în perspectiva alegerilor), un echilibru la un curs de 600-700 de lei dolarul. Și cum toate acestea oportunități au fost pierdute – ca de altfel și ultimul tren recent de la începutul toamnei –, la primăvară, cînd ar urma, după cum se vorbește, ca Guvernul să accepte liberalizarea, cursul va ajunge oricum la 2.500 lei, sau chiar mai mult, pentru un dolar. Despre costurile sociale ale amînărilor în liberalizarea cursului leului comentariile sunt de prisos.

Ceea ce nu se înțelege este nu numai faptul că hulitul "curs de pe piață neagră" este singurul relevant pentru că se formează pe unica piață unde operaază cererea și oferta și nu ordinea guvernamentală, dar și că oricăurs are o încărcătură psihologică și că ținerea sa în menghina politicului nu face decît să aliamenteze prăbușirea pentru că toți operatorii economici (întreprinderi sau simpli particulari) trăiesc cu psihiza ei și gindesc toate mișările (schimburi, prețuri) pe care le întreprind ca protecție față de cele mai înțelepte anticipări.

Pretenția că liberalizarea este concepută în trepte pentru reducerea costurilor sociale nu se pare ridicolă...

Ridicolul cel mai mare este însă altul. Aceiași și aceiași de care a ajuns să depindă soarta României prin Parlament cheamă din cînd în cînd să dea seamă – ultima dată săptămîna trecută – pe guvernatorul Băncii Naționale. Dar să nu se creadă cumva că pentru jumătățile de măsură de care se face realmente vinovat dl. Isărescu, sau, eventual, pentru faptul că,

neliberalizind nici cursul nici dobînzile, atîn valuta cît și creditele continuă să fie alocate nu pe baze economice ci prin dispoziții administrative, care, stîm bine, stabilesc prioritățile pe ochi frumoși sau prin arhiuzitatele mijloace "balcanice". Dl. Isărescu este chemat să fie pus la zid pentru că se incumetă să întreprindă minuscule pași spre fixarea unor dobînzi acoperitoare ale inflației, sau pentru înaintarea spre un curs realist al leului. Și toate acestea sunt taxate drept "politică antinatională". În legătură cu o asemenea confuzie colosală nu mai poate fi vorba de opinii de dreapta sau de stînga – care merită fiecare respectul cuvenit – ci de o banală incapacitate de înțelegere de tip funarist a problemelor. S-ar putea spune celor ce nu înțeleg că economia e meserie grea și să se lasă păgubăsi. Numai că ei se încăpăținează să decidă în problemele economice. Și de aceea nu trebuie să ne mirăm că România nu are nici un fel de șansă în competiția sfîrșitului de secol XX.

Și dacă totuși cei care se opun reformei sunt conștiienți de ceea ce fac, încotro se îndreaptă România?

Și dacă totuși cei ce se opun reformei înțeleg cum stau lucrurile, dar o resping în ideea de a nu se cădea cumva în capitalism, pot fi siguri că nu există alternativă decît purul comunism. Căci căutarea unei căi "a treia" – de nici comunism, dar nici capitalism – este o iluzie care nu conduce decît în fundătură.

Faptul va deveni evident în următoarele cîteva luni, dacă nu chiar în cîteva săptămîni: încrinținarea de a nu liberaliza cursul leului nu numai că va accentua, prin însăși psihiza autoalimentării, discrepanța dintre cursul "oficial" și cel "la negru" (care este cel real, pentru că se formează pe singura piață valutară autentică din România, după neierătorul mecanism al cererii și ofertei), dar va și obliga autoritățile guvernamentale, chiar dacă acestea n-ar dori să recurgă, mereu mai substantial, la mijloacele centralismului comunist pentru gestiunea valutei și, în general, a tuturor resurselor economice. Alocarea resurselor, inclusiv a celor valutare, ori se face pe criterii economice, și pentru aceasta e nevoie de liberalizarea mecanismului de distribuție, ori, dacă se vrea să se urmărească doar obiective politice, nu se poate evita gestiunea pe baze strict centralist-administrative.

Să dea Domnul ca premierul Văcăroiu să dispună de "toate cele necesare" pentru traversarea iernii, aşa cum a lăsat să se înțelegă în recenta sa cuvîntare TV. Dar, dacă-i vorba de vreo brașovă, Executivul – fără finanțarea externă de la FMI, ce trebuie luată în considerare în condițiile refuzului reformei – ar fi nevoie, deși poate nu ar dori, măcar așa de față lumii, să confiște valuta. Ceea ce pentru investitorii străini ar fi oricum mai semnificativ decît admiterea României în Consiliul Europei sau primirea clauzei din partea Washingtonului.

Petre Roman și Traian Băsescu renunță la imunitatea parlamentară

Luni 1 noiembrie, Corpul de control al primului-ministrului, condus de dl. Honcescu, a sesizat Parchetul General împotriva d-lor Petre Roman (fost prim-ministrul), Traian Băsescu și Mihai Zissu, miniștri în Cabinetul Roman. Sesizarea conține acuzații de abuz în serviciu în dauna interesului public, fals material, fals intelectual și fals în declarații. Toate acuzațiile se referă la repartizarea de către cei trei a unor locuințe din fondul de stat.

Martî, în deschiderea ședinței Camerei Deputaților, d-nii Petre Roman și Traian Băsescu au citit cîte o declaratie, respințind vehemant acuzațiile ce le-au fost aduse. Atîn dl. Roman cît și dl. Băsescu au anunțat că renunță la imunitatea parlamentară "din dorință de a demonstra minciuna guvernamentală".

"În lupta desperată de a se menține la putere, domnul Nicolae Văcăroiu mai are o singură soluție: minciuna și diversiunea..."

Incapabil să genereze soluții de redresare a economiei, incapabil să asigure finanțarea României, incapabil să continue reforma, incapabil să guverneze în interesul națiunii, domnul Văcăroiu vrea un singur lucru: menținerea la putere. (...)

Revenind la raportul cu casele, înaintat Parchetului General de domnii Văcăroiu și Honcescu, nu am a face decît un singur comentariu: minciună propagandistică tipic bolșevică. Pretenția ilegalității despre care vorbește raportul sunt doar în imaginația, oricum săracă, a domnilor Văcăroiu și Honcescu.

Am convins că în România nu mai este posibilă înșinarea politică prin folosirea justiției.

Cu deplină convinsere că "nimici nu este mai presus de lege" și din dorință de a demonstra minciuna guvernamentală, de bunăvoie renunț la imunitatea parlamentară.

În același timp, cer Parchetului General punerea sub urmărire penală a domnilor Văcăroiu și Honcescu pentru calomnie și uz de fals", a declarat dl. Traian Băsescu.

Arătînd că există un document complet privind repartizarea unor imobile neocupate în ianuarie 1990, document prezentat

în ședință publică din 12 noiembrie 1992, dl. Petre Roman a declarat: "Imi asum răspunderea pentru că întregul raport-sesiune al Corpului de control nu este altceva decît o înscenare stalinistă, cu scop de diversiune, de abatere a opiniei publice de la gravele, enorme acuzații ce se aduc zilnic guvernării Văcăroiu. (...)

Acuzațiile sunt în afara legii și pentru că un prim-ministru poate decide în conformitate cu prerogativele legale, fiindcă el este acela și, îndeosebi, atunci, era acela care în cele din urmă trebuia să hotărască. În spatele unor rezoluții sau decizii se află consultări cu colaboratorii, cu juriștii și îndeosebi cu alți oameni ce purtau răspundere.

Lista caselor ce au fost repartizate este mult mai lungă, repet, pentru a vă lămuiri asupra tuturor, vă ată la dispoziție raportul prezentat Senatului, pe care sesizarea actuală pur și simplu îl ignoră. Desigur, felul în care s-au făcut repartițiile poate fi criticat de unii sau de alții. Dar nimic, absolut nimic nu constituie o ilegalitate. (...)

Iresponsabilitatea acestui guvern, care a adus multe milioane de cetățeni ai țării într-o stare de sărăcie desperată și sărăcie ce n-a existat niciodată în perioada guvernărilor ce am avut onoarea de a le conduce, este vădită și în acest document de calomniere administrată prin metodele proprii oricărui regim de dictatură. Într-adevăr, singurul lucru pe care Guvernul îl mai administrează cu oarecare rezultat este minciuna.

Pentru acest document al calomniei de tip stalinist urmă să răspundă în fața justiției primul-ministrul și seful Corpului de control. (...)

Sunt convins că, indiferent de rezultatul procesului ce mi se intentează, acesta consacră decesul politic al actualului guvern Văcăroiu, declar în fața Parlamentului cării că sunt gata să mă prezint de bunăvoie în fața organelor de anchetă penală, renunțând la invocarea imunității în fața lor, astfel încît să am constituită că și în acest fel am contribuit la înșinuirea justiției".

RALUCA STROE BRUMARIU

Motiune

La votarea motiunii simple, introdusă de Opoziție și discutată luni 25 octombrie, rezultatul a fost neașteptat de strîns: 155 împotriva, 128 pentru. Au lipsit deci numai 27 de voturi pentru ca motiunea să fie adoptată de Camera Deputaților. În mod surprinzător, s-a observat că din Opoziție au lipsit 28 de deputați. Vă prezentăm lista absenților: Tokay György (UDMR), Florian Bercea (PD), Octavian Bot (PL-'93), Rákoczi Lajos (UDMR), Alexandru Coc (PAC), Szilágyi Zoltán (UDMR), Sorin Lepșa (PNȚCD), Petru Lițiu (PL-'93), Ion Rațiu (PNȚCD), Zsigmond László (UDMR), Gheorghe Gorun (PAC), Borbely Emerit și Nagy Benedek (UDMR), Ioan Lup (PNȚCD), Mazalik Alfred (UDMR), Mihail Nica (PER), Paula Ivănescu (PD-FSN), Remus Opris (PNȚCD), Bogdan Teodoriu (PD-FSN), Pécsi Francisc (UDMR), Gheorghe Toduț (PL-'93), Horia Rusu (PL-'93), Călin Anastasiu (PL-'93), Constantin Avramescu (PDSR), Bogdan Marinescu (PD-FSN), Petre Roman (PD-FSN), Stelian Tanase (PL-'93), și Otto Weber (PER). Fără comentarii. (R.S.B.)

MARTI 26 OCTOMBRIE

• PDSR nu negociază principii

Negocierile PDSR cu PUNR continuă. La ultima rundă de discuții, liderii partidului de guvernămînt au ascultat cererile PUNR, urmînd ca hotărîrile să fie luate de Biroul Executiv al partidului. Despre aceste noi convorbiri, președintele PDSR a declarat: "Noi avem flexibilitatea necesară în aceste negocieri, dar nu vom discuta principiile noastre".

• Declarație a Opoziției

Grupurile parlamentare PL-'93, PAC, PNL-CD, PD (FSN), liberal, UDMR și PNTCD au prezentat, în plenul Senatului, o declarație prin care consideră că nediscutarea moțiunii Opoziției și deturarea de către coaliția guvernamentală a dezbatelor pe probleme de procedură constituie "un atentat la viața parlamentară și la principiile fundamentale ale democrației". Dl. Alexandru Popovici a anunțat, totodată, hotărîrea Opoziției de a sesiza Curtea Constituțională în legătură cu decizia Senatului.

• Refuz al negocierilor Guvern-sindicate

La sediul Guvernului, Octavian Partenie, reprezentantul Executivului pentru discuțiile cu sindicatele, s-a întîlnit cu reprezentanții marilor centrale sindicale: CNSLR-Frăția, ALFA și BNS. Liderii celor trei federării au refuzat să participe la negocieri, solicitînd o întîlnire în prezența premierului Nicolae Văcăroiu. Suma cerută de sindicate pentru salariul minim brut a fost de 55.000 lei, cu o indexare de 18,1%.

• Interpretări ale Constituției

"Conform Constituției pot fi schimbați oricei miniștri, ori de cîte ori e nevoie, fără a fi necesară validarea în Parlament", a declarat dl. Adrian Năstase la conferința de presă săptămînală a PDSR.

• Opoziția sprijină un reprezentant al PRM

Domnii Ioan Gavra, deputat PUNR, și Martian Dan, deputat PDSR, au încercat să blocheze intrarea deputatului PRM Dan Cristian Popovici în Comisia de mediere a Legii arende. Motivul acestei încercări a fost dorînta partidului de guvernămînt de a respinge amendamentul pe care dl. Popovici, cu sprijinul Opoziției, a reușit să-l impună la dezbaterea legii în Camera Deputaților. Amendamentul prevede posibilitatea acționarilor la IAS să devină, în termen de 5 ani de la promulgarea legii, proprietari ai terenurilor pe care le vor lua în arendă.

MIERCU 27 OCTOMBRIE

• Tineri parlamentari CDR în Italia

În urma contactelor și programelor de cooperare pe care prof. Emil Constantinescu, președintele Fundației Române pentru Democrație, le-a inițiat în ultimul timp, FRD a organizat, în colaborare cu Fundația Alcide De Gasperi, un schimb de experiență la care participă cinci tineri parlamentari aparținînd partidei din Convenția Democratică din România.

• În Senat, discuții asupra BNR

Guvernatorul Băncii Naționale, Mugur Isărescu, a luat cuvîntul în plenul Senatului arătînd că decizia de majorare la 250% a ratei dobînzii la creditele de refinanțare face parte dintr-un pachet de măsuri avînd scopul oprii inflației și stabilizării leului. Această măsură a generat reacții puternice din partea Ministerului Industriilor și cel al Agriculturii, care au solicitat credite cu dobîndă mai mică. Totodată, continuă ofensiva PDSR – care încearcă să controleze activitatea Băncii Centrale.

• PNL remarcă ineficacitatea CDR

În conferință de presă a PNL, președintele Mircea Ionescu-Quintus a remarcat lipsa de eficiență a Convenției Democrațice, care "nu a reușit să unească efectiv toate forțele Opoziției". Referindu-se la moțiunea introdusă în Parlament, dl. Quintus a apreciat că ar fi fost poate mai indicată solicitarea ca ministrii nou-nominați să treacă prin fața Parlamentului. "Cum s-a procedat, atestă neprincipere juridică", a declarat liderul PNL.

• DI. Văcăroiu este optimist

PDAR a râmas surprins de ultima intervenție televizată a d-lui Nicolae Văcăroiu. "Primul-ministrul a prezentat niște cifre optimiste, atât în industrie, cât și în agricultură". De aceea, PDAR a propus o verificare a modului în care se cer datele și cum sunt furnizate de către minister, căci "parcă ne întoarcem în timurile apuse", a afirmat dl. Constantin Cărbunaru.

• Comisia Decembrie '89 î-a audiat pe Virgil Măgureanu

Comisia de cercetare a evenimentelor din Decembrie '89 î-a audiat pe Virgil Măgureanu, directorul SRI. Deși membrii comisiei așteptau prezentarea Raportului SRI cu privire la evenimentele din Decem-

brie, dl. Virgil Măgureanu a prezentat fără Raport, motivind că acesta nu este încă gata. În rest, directorul SRI nu a făcut nici un fel de dezvăluiri senzaționale, relatările sale reducîndu-se în cea mai mare parte la amănunte neesențiale.

• Va fi respinsă Legea arende?

La ședința Biroului Permanent al Camerei a fost aprobată componenta Comisiei de mediere a Legii arende, fiind acceptată în final și prezența d-lui Popovici în comisie. Surse din Opoziție susțin însă că legea va fi respinsă în ședință comună a celor două Camere deoarece, probabil, nici raportul Comisiei nu va fi aprobat în ambele Camere.

JOI 28 OCTOMBRIE

• Liderii sindicali anunță acțiuni de protest

Desi neanunțată, la sediul Guvernului a avut loc o întîlnire între premierul Nicolae Văcăroiu și liderii celor trei mari centrale sindicale, respectiv Victor Ciobea, Bogdan Hossu, Cornel Popescu. În urma acestei întîlniri s-a decis că salariul minim brut să fie de 40.200 lei, iar indexarea pe trimestrul IV să fie 17,8%. În regile autonome și societățile comerciale și 22,2% în sectorul bugetar. Se pare însă că liderii sindicali sunt nemulțumiți cu aceste sume deoarece ei au anunțat că vor începe acțiuni de protest. "Cred că vom redeschide conflictul din mai", a declarat dl. Hossu.

• UDMR protestează

Dl. Marko Béla, președintele UDMR, a criticat inițiativa de ridicare a bustului Mareșalului Antonescu la Tg. Mureș. Mareșalul Ion Antonescu a fost condamnat pentru crime de război, iar un proces de rehabilitare nu a avut loc", a spus dl. Marko Béla, adăugînd că mareșalul s-a făcut vinovat de acțiuni antimoritoritare.

• Comisia de control asupra SRI și-a început activitatea

Comisia parlamentară de control asupra SRI a decis organizarea a trei subcomisii care să se ocupe de verificarea mandatelor de urmărire a covorbirilor telefonice, de controlul bugetar al instituției și de informația furnizată de aceasta Procuraturii.

• România asociată oficial la CE

Parlamentul European a validat, cu doar patru voturi împotriva, Acordul de Asociere a României la Comunitatele Economice Europene. Aceasta reprezintă o recunoaștere a programelor înregistrate de țara noastră în procesul democratizării, precum și în cel al trecerii la economia de piață.

• PDSR propune audierea ministrilor deja numiți

În ședința Biroului Permanent al Camerei Deputaților, Adrian Năstase (PDSR) a venit cu o propunere surprinzătoare: audierea de către comisiile parlamentare de specialitate a celor patru miniștri nou-investiți, însă în calitate de funcționari în exercițiu. Această propunere a fost respinsă cu vehemență de data aceasta de către membrii Opoziției, care au apreciat că astfel PDSR recunoaște că respingerea moțiunii, înaintată cu cîteva zile înainte, a fost un act anticonstituțional.

• Acreditarea învățămîntului superior particular

În Camera Deputaților au continuat dezbatările la Proiectul de lege privind acreditarea instituțiilor de învățămînt superior. Conform noilor reglementări adoptate, facultățile particulare care au obținut autorizație de funcționare provizorie, dar nu și acreditarea, nu vor mai avea dreptul să primească studenții din anul I. Pentru evaluarea și acreditarea învățămîntului particular, Ministerul Învățămîntului va crea un Consiliu național de evaluare academică și acreditare.

• PAC îl susține pe Mugur Isărescu

Disputa dintre Banca Națională, pe de o parte, Guvern și Parlament, pe de altă parte, a constituit principalul subiect al conferinței de presă a Partidului Alianței Civice. Potrivit afirmațiilor d-lui Nicolae Tăran, vicepreședinte al PAC, atacurile împotriva BNR au început odată cu demiterea lui Petre Roman din fruntea Executivului, în 1991. "Ceea ce se întimplă acum reprezintă unul din cele mai grave pericole care amenință reforma", a adăugat dl. Tăran.

VINERI 29 OCTOMBRIE

• Vizita președintelui la Arad

Președintele Ion Iliescu a făcut o vizită de lucru la Arad. În fața Prefecturii, Ion Iliescu a fost așteptat de cîteva sute de manifestanți care l-au huiduit și au scandat "Regele Mihai". Cînd coloana oficială a trecut pe lîngă ei, demonstranții au strigat "Jos Iliescu" și au lovit în capota și ușile mașinilor. Datorită intervenției SPP-ului, coloana oficială a reușit să tăsească, îndreptîndu-se spre aeroport.

pe scurt řimâna politică

• UDMR – "moțiunea nu a înregistrat un eșec"

Deputatul UDMR Borbely László a apreciat că respingerea moțiunii înaintate de Opoziție nu a reprezentat un eșec. "Probabil că s-ar fi putut găsi și o formulă mai fericită de redactare, astfel încît partidele din coaliția guvernamentală să nu fi avut oportunitatea de a găsi tot felul de motive de ordin procedural", a spus dl. Borbely.

• Președintele Iliescu nu apreciază "Caritas"-ul

Purtătorul de cuvînt al Președintelui, Traian Chebeleu, a declarat că președintele Ion Iliescu consideră că jocurile de întrajutorare de tip "Caritas" ar trebui interzise prin lege și, totodată, și-a exprimat speranța că se va găsi modalitatea de stopare a acestora.

SÂMBĂTĂ 30 OCTOMBRIE

• Consiliul Luptătorilor din Decembrie

Consiliul UNOLD (Uniunea Națională a Organizațiilor Luptătorilor din Decembrie 1989) a adoptat un document prin care se solicită, printre altele: înființarea unui minister pentru veteranii de război, deținuții politici și luptătorii din decembrie; demiterea actualiei conduceri a Procururii Generale; UNOLD să aibă reprezentanți la Președintie, Parlament, Guvern și Consiliul Europei; revizuirea Legii 42 și verificarea deținătorilor de certificate de revoluționar.

• Iliescu este interesat de o posibilă dizolvare a Parlamentului

Dl. Emil Constantinescu, președintele CDR, a susținut în cadrul ședinței filialei Iași a Convenției că președintele Iliescu este interesat într-o eventuală dizolvare a Parlamentului și instaurarea unei republici prezidențiale. Dl. Constantinescu și-a argumentat afirmația prin faptul că Puterea a folosit toate mijloacele pentru erodarea imaginii Parlamentului.

• UVPR la Timișoara

La Timișoara a fost înființată prima filială județeană a Fundației "Un viitor pentru România". La inaugurare au participat Vasile Secăreș, președintele Fundației, Vladimir Pasti, directorul Departamentului de strategie și analiză din cadrul Guvernului, Ioan Mircea Pascu, secretar de stat la MApN. S-a vorbit despre blocajul politic actual cauzat de lipsa unor obiective strategice. S-a spus de asemenea că în momentul actual venirea Opoziției la putere nu reprezintă o adevărată alternativă.

LUNI 1 NOIEMBRIE

• PL nu va fi reprezentat la Consiliul Europei

În ședința Birourilor Permanente reunite s-a discutat modificarea componentei delegației române la Adunarea Parlamentară a Consiliului Europei. PL-'93 a cerut un loc în cadrul delegației pe motiv că are un grup parlamentar mult mai mare decît cele ale PRM sau PSM. Supusă la vot, cererea liberalilor a fost respinsă de Biroul Permanent cu 12 voturi împotriva, 5 abțineri și nici un vot pentru.

• Petre Roman și Traian Băsescu vor fi anchetați

Corpul de control al primului-ministru a înaintat o sesizare oficială privind cazurile domnilor Petre Roman, Traian Băsescu și Mihai Zissu (fost secretar de stat). Conform dosarului depus la Procuratura Generală, P. Roman este învinut de abuz în serviciu și fals material în înscriskuri oficiale, Traian Băsescu de fals în acte, iar Mihai Zissu de declaratie mincinoasă.

• Marin Stelian a demisionat

Președintele Comisiei pentru buget-finanțe a Senatului, Marin Stelian (PDSR), și-a înaintat demisia din această funcție. Hotărîrea sa, care este irevocabilă, este legată de conflictul dintre acesta și guvernatorul Băncii Naționale, Mugur Isărescu. În ultimul timp, BNR a fost criticată pentru politica monetară adoptată.

• IMGB a ieșit în stradă

Cinei sindicate din IMGB au organizat un mars pe străzile Bucureștiului, solicitînd sprijinul Guvernului pentru întrunirea factorilor responsabili (din FPS, administrație) pentru stabilirea unui program de capitalizare în vederea funcționării și redresării societății comerciale.

Ultima oră

D-nii Petre Roman și Traian Băsescu au anunțat în plenul Camerei Deputaților că intenționează să renunțe la imunitatea parlamentară și să se prezinte de bunăvoie în fața organelor de anchetă penală. Dl. Băsescu a declarat că va cere Parchetului General punerea sub urmărire penală a d-lor Văcăroiu și Honțescu (șeful Corpului de control al primului-ministru) pentru calomnie și uz de fals.

Pagina realizată de
RALUCA STROE-BRUMARIU,
MARIAN CHIRIAC și CRISTIAN LUPU

ROMII – o minoritate care nu mai poate fi ignorată

Țigani în Europa

Albania	80.000-100.000 (2,75-3,44% din populație)
Austria	15.000-68.000
Belgia	12.000
Bulgaria	800.000 (8,9%)
Danemarca	1.500-4.500
Elveția	35.000
Franța	300.000
Finlanda	8.000
Grecia	150.000
Germania	90.000-120.000
Irlanda	15.000-21.000
Italia	90.000-110.000
Jugoslavia	900.000
Marea Britanie	95.000
Norvegia	5.000
Olanda	30.000
Polonia	25.000-30.000
Portugalia	30.000
Repubica Cehă	250.000-300.000
Repubica Slovacă	480.000-520.000
România	409.723 (1,8% după recensământul din ianuarie 1992)
	2.500.000 (10% după Federația etnică a romilor din România)
	1.010.000 (4,6% după studiu E. Zamfir și C. Zamfir)
Spania	330.000-350.000
Suedia	15.000
Ungaria	550.000-800.000 5-8%
Turcia	545.000

Catherine Lalumière, secretar general al Consiliului European, la deschiderea colocviului "Țigani și Europa", iulie, 1991:

"(...) sănătiți cu adevărat un popor european, pentru că, prin definiție, prin tradiție, țiganiii sunt nomazi care circulă dintr-o țară într-alta și care nu cunosc de fapt frontierele Europei. Deci, în Consiliul European, sănătiți la voi acasă pentru că, de secole, voi sănătiți europeni".

VASILE IONESCU Scurtă istorie a țiganilor

Prăbușirea imperiului persan și ascensiunea Islamului au împins în Europa diverse grupuri etnice orientale, denumite de popoarele cu care aceștia au intrat în contact: "arami" (armean, păgân), "faraontseg" (fara = gioată), "bohemien" (din Boemia), "tartares" (tătari), "gipsy" (egiptean), "saracin" (arab), "atigani" (athinganoi – corupție a etnonimului "cingari", ipotetică populație indo-arică, apoi cu sensul "de neatins", "păgân"). Această ultimă etimon desemna – sub aspect juridic – robii din Tările Române (chiar dacă aceștia erau cumani, pecenezi sau tătari), iar sub aspectul social, după Dezrobire (partială, 1844, definitivă, 1855 – Moldova; 1847, respectiv 1856 – Muntenia), o comunitate de trăsături distincte, discriminată rasial, dar și un specific comportamental asocial, apelativul "ROM", din grecescul rho-maios, desemnând locutorii Imperiului Roman, iar după creștinare, pînă la prăbușirea Imperiului – 1453 –, creștinii României (Bizanțului), sinonim cu "sinti" (din Sind, Indus), "manus" (om), "luli" (Armenia), "santali" (India).

și este preferat celui de "țigan", "zigeuner", "gipsy", considerat depreciativ, stigmatizant.

Atestați documentar odată cu primele izvoare scrise ale cancelariilor domnești (1385, Mănăstirea Vodita, Vlaicu-Vodă), romii erau împărțiti în trei grupe: 1) robi domnești; 2) robi mă-năstirești; 3) robi boierești (particulari).

Numărul acestora trebuie să fi fost destul de mare dacă Mircea cel Bătrân, la 20 mai 1388, își înzestră ctitoria Cozia cu trei sute de sălașe, iar Ștefan cel Mare, în 1470, într-o scurtă incursiune în Muntenia, aducea 17.000 de sălașe (în medie 6 persoane de sălaș).

Politica abolitionistă a creștinismului occidental și slăbirea dominației otomane în Principate a permis, la mijlocul secolului al XIX-lea, desființarea robiei. Foștilor robi li s-au adăugat grupuri nomade venite din Imperiul Otoman, "neurbanatorii" din Imperiul Habsburgic etc.

Amplul program de reforme al pașoptiștilor nu a mai putut cuprinde și problema integrării sociale a romilor, rămasă de atunci pînă astăzi nerezolvată.

În 1857, "breslele dezrobîtorilor" din Moldova au candidat pentru un mandat în Divan, dar acest criteriu ocupațional a devenit inoperant odată cu dispariția meserilor tradiționale, la începutul secolului al XX-lea. O încercare de organizare s-a făcut în perioada interbelică, din 1935 pînă în 1939 funcționând Societatea Generală a Romilor (interzisă în 1948), avînd 784.793 cotizați.

Prigoana pornită împotriva lor, culminând cu deportarea în Transnistria (1942-1944), a făcut ca această organizație să se autodizolve.

Numărul romilor din România, atât de controversat, este – după o statistică a militiei din 1983 – de 2.300.000, între care 229.985 romi semi-nomazi (recenzati oficial).

ROMII – O MINORITATE

Se spune despre țigani (dar și despre celelalte minorități) că majoritatea, de la noi și de aiurea, păstrează cele mai de neclintit stereotipuri. De la imaginea exotică a muzicii, a dansului, a romantismului libertății și pînă la imaginea unei vieți antisociale (furt, cerșetorie, agresivitate etc.), țiganii de pretutindeni au fost percepți și catalogați ca oameni de rang inferior care se simt la largul lor în afara legii.

În cursul documentării pentru această anchetă, în afara punctelor de vedere teoretice (drepturile omului etc.) nu am întîlnit nici o persoană care să aibă o simpatie față de comunitatea romilor, sau încă deosebită. Din acest punct de vedere mi s-a părut interesantă atitudinea unei doamne, femeie cultivate și emancipată, ea însăși aparținând unei minorități naționale, și care, în cursul discuțiilor avute, a manifestat o totală respingere față de minoritatea romilor. Amintindu-i că reglementările privind drepturile minorităților o privesc în egală măsură și pe ea și pe romi, femeia a izbucnit: "Bine, dar săptămîna trecută, în autobuz, erau cît pe ce să-mi fure banii din poșetă. Noroc că a băgat de seamă cineva...". Și discuția s-a pierdut într-un epic extrem de bogat, prea bine cunoscut flicărula dintre noi.

Nu mai puțin interesantă mi s-a părut și atitudinea liderilor inteliceților romi pe care l-am solicitat: dacă dl. Vasile Ionescu mi-a oferit tot sprijinul, punindu-mi la dispoziție timpul său și un imens material documentar – lucru pentru care îl mulțumesc călduros –, cu totul alta a fost relația cu dl. Nicolae Gheorghe. În primul rînd, fusesem avertizată că n-am să-l găsească întrucât este mai tot timpul plecat în străinătate. În al doilea rînd,

cînd totuști l-am găsit (într-adevăr, tocmai venise și urma să piele din nou peste cîteva ceasuri), arogant și infatuat, mi-a dat de înțeles că nu am de ce să mă apuc de un lucru la care nu mă pricpe...

În sfîrșit, romii cu care am stat de vorbă (oameni de pe stradă) nu au habar și nici nu-i interesează eforturile liderilor lor (nu mă refer la regi și împărați, ci la inteliceții romi) de a restabili identitatea comunității romilor și de a împune ca o minoritate națională cu drepturi depline.

Am putut măsura astfel nu numai distanța dintre comunitatea romilor și restul populației, dar și distanța dintre romii propriu-zisi și elita lor intelicețuală. În acest interval se plasează oribilele incidente de Bolintin sau de la M. Kogălniceanu sau (recent) de la Hădăreni. Crime și incendieri de case, alungarea țiganilor, instigați la violență și de o parte și de alta. Tot în acest interval, autoritățile în drept – Poliția, Jandarmeria, Procuratura – sunt ca și absente, iar mass-media vehiculează imagini deloc liniștită.

Se pune întrebarea, valabilă și pentru instituțiile statului și pentru societatea civilă: ce este de făcut cu această comunitate care există și care va continua să existe în același spațiu? Se pune apoi întrebarea: ignorarea sau/și respingerea reprezentă soluții pentru un echilibru în care sperăm să trăim cu toții? Dar comunitatea romilor – recunoscută astăzi ca minoritate națională cu drepturi ratificate de înalte organisme internaționale – și romii, în ce fel înțeleg să-și asume propriile responsabilități, în ce măsură doresc să atingă demnitatea de cetățeni și în ce fel vor să colaboreze pentru restabilirea acestui echilibru?

Imagine stereotipă?

Am copilărit la țară, într-un sat de cîmpie, și-n tot acel timp, deși știam că există și alte localități, ele mi se păreau (chiar și orașul aflat doar la 12 km) că aparțin altrei planete. Lumea de acolo părea totală și eternă.

Există în acel sat o mahala mărginașă, numită Tiganie, unde trăinu mai multe familii de țigani. N-aveam să spune că erau, dar îmi amintesc prea bine de locul exact (și deloc neimportant) pe care îl aveau țiganii în acea comunitate. Erau, în primul rînd, lăutarii organizati în taraf. Mi-amintesc apărut, cu cămășii albe și părul lipit, cîntind la nunți, botezuri și chiar înmormintări. Erau foarte apreciați și se bucurau de o respectabilitate, dacă nu mai mare, în orice caz egală (dar în alt sens) cu cea a doctorului. Pentru talentul lor dar și pentru seriozitatea cu care își faceau meseria, cadrele didactice ("însărcinăți" la acea vreme cu "munca culturală") îi solicitară pe lăutari din Tiganie pentru "toate activitățile în domeniu" (concursuri artistice pe raion, regiune etc.). Mama mea dirija corul la cîminul cultural și încă mi-o amintesc făcînd o adevărată instrucție cu lăutarii care acompaniau Republica mărește vatră sau Pesta deal la mama-n vale de Ion Vidu. Înstrucția avea ca obiect cîntatul lăutăresc cu care mama mea nu era de acord. Parcă îl văd și astăzi pe acordeonistul negrinos, cum, ascultător, își desumfa burduful ca să îl încă o dată de la capăt... nelăutărește.

Era apoi fierăria în care se potcoveau cai sau se făcea o baiană sau se punea sănă de fier pe tălpica de lemn a săniutei ca să alunecă mai bine. În clasa I am fost colegă cu fata fierarului, Troncea Anica, un copil curat și ișet, căruia nimici, niciodată nu i-a spus vreo vorbă "rasială", deși deși știam că este țiganică. (Cind, mai tîrziu, am citit Moromești lui Preda, am plasat în minte fierăria lui locan și poiana acasă la nea Troncea.)

mei îi spuneau neamurile) care-i aducea mamei mele linguri albe de lemn. Povestea despre copii și nepoți și c-o dor picioarele. Mama o hrănea și, la plecare, îi facea un pachet cu haine și încălțăminte pe care noi nu le mai purtam.

Tot cînd o dătă pe an, pe nepusă masă, pe un teren viran al satului numit "Moara arășă", se instala o sătră. Stăteau cu corturile vreo două-trei săptămîni, "costorind" cazane și tingiri. Erau neobignuți: femeile aveau fuste lungi, crete și bani împletiti în păr. Ghiceau în ghioce, iur bărbății străbăteau ulițele satului cu cîte o căldare în spate. Cei mari spuneau că fură găini și rate de pe balta.

Înță – s-ar putea spune – cam cum arată stereotipul romantic legat de țigani, răspunzîndu-mi-se cu celalătă stereotip în care țiganii sunt răi, necivilizați, bisințări, hoți, ucigași, leneși, cerșetori...

Holocaustul țiganilor în cîteva țări din Europa Centrală și Orientală

Țară	Nr. țiganilor 1939	Morți	Sursa cifrelor morților
Boemia	13.000	6.500	Horvathova
Croatia	28.500	28.000	Uhlik
Estonia	1.000	1.000	(estimativ)
Ungaria	100.000	28.000	Nacizmus
			Uldzötteinen
Letonia	5.000	2.500	Bizottsaga
Lituania	1.000	1.000	Kochanowski
Polonia	50.000	35.000	(estimativ)
România	300.000	36.000	Comisia Română pentru crimile de război
Serbia	60.000	12.000	(estimativ)
Slovacia	80.000	1.000	(estimativ)
URSS	200.000	30.000	(estimativ)

(După estimările făcute de D. Kenrick și G. Puxon – 1974)

Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni

Hădăreni este un sat din județul Mureș, cu 800 de locuitori – români, maghiari, romi.

Descrierea evenimentelor din 20 septembrie 1993

Cronologia seriei de violente care au izbucnit în Hădăreni în după-amiază zilei de 20 septembrie este conștientă. După unele variante, primul incident ar fi avut loc în jurul orei 18.00, după altele spre ora 19.00 sau chiar mai tîrziu. Din informațiile obținute de la pompieri, primul incendiu a fost anunțat la Luduș – oraș aflat la 7 km de Hădăreni, unde există o formătune de pompieri voluntari – la ora 18.50. Așadar, se poate estimă că primele violențe au avut loc între 18.00 și 18.30.

Principalele persoane implicate în conflict au fost frații Lăcătuș – Rupa Lupian și Pardalian (romi) –, precum și Crăciun Chețan și tatăl acestuia (ro-

mână). În varianta oficială, bătrînul Chețan era însotit de o tinără de care s-a spus că este împotriva romilor. O altă variantă – susținută de Petru Lăcătuș – din familia romilor decedați și de Floarea Zoltan, soția lui Mircea Zoltan, găsit carbonizat – prezintă incidentul în felul următor: bătrînul Chețan venea cu vacă pe gosea, i-a văzut pe frații Lăcătuș pe parțea cealaltă, a legat vaca de un stîlp, a traversat și a agresat într-verbal și apoi l-a lovit cu biciul. Petru Lăcătuș și Floarea Zoltan susțin că nu au existat conflicte anterioare între cele două părți. Dimpotrivă, cu două săptămîni înainte, încheiaseră amabil o mică afacere.

În timpul conflictului, tinerul Crăciun Chețan (fotbalist, un fel de idol local) a ajuns în interiorul tatălui său. Din reconstituirea făcută de reprezentanți ai unei organizații ale romilor români și în cîteva minute s-a adunat cîteva zeci – după unu chiar multă – de bătrâni,

înarmati cu furci, topoare și bîte, totuști împotriva romilor. Rupa Lupian Lăcătuș l-a înjunghiat pe Crăciun Chețan – decedat în scurt timp după aceea, în drum spre spital – și, împreună cu fratele său, Pardalian Lăcătuș și un cununat, Mircea Zoltan, s-au refugiat în casa unei rude, Lucreția Moldovan.

Furiș, sătenii au inconjurat gospodăria și, pentru a-i spăla pe frații Lăcătuș să își ia dat foc casei. Este sigur că cel puțin doi polițiști – seful de post Moșu și Suscă – erau de față cînd s-a dat foc casei. Se pare că acestia au incercat să-i arunce pe frații Lăcătuș, dar au fost impiedicați de mulțimea întărâtă care l-a linsat pe cei doi romi.

Urmatul incendiu a fost semnalat compozitorului pompierilor militari de la Tîrnăveni la ora 22.27.

Majoritatea romilor au fugit din sat. Pompieri din Tîrnăveni, cărora li s-au adăpostit cel din Luduș și Iernut, au ajuns la ora 23.40 la Hădăreni, unde

ardeau nu 3, ci 12 case. Stingerea acestora a durat pînă la ora 5.15.

Romii afirmă că viceprimar Gheorghe Bucur ar fi interzis pompierilor să stingă incendiile în timp util.

Din discuțiile avute cu comandanții pompierilor militari din județul Mureș – colonelul Liviu Micu – a rezultat că în orice intervenție este necesară mai întîi întreruperea curentului electric. Dl. colonel Micu a negat că ar fi existat vreo piedică din partea autorităților locale din Hădăreni în activitatea de stingeri a incendiilor.

Timp de o săptămînă, romii nu au îndrăznit să revină la casele lor. Csurkuly Sándor, șeful filialei Mureș a Uniunii Romilor și consilier județean, a dus tratative cu autoritățile locale și cu sătenii, în urma căroropre toti romii au revenit în satul Hădăreni. Exceptie fac patru familiî, care s-au adăpostit în satele vecine Luna și Chimiștinie, în rude sau prieteni. Floarea Zol-

CARE NU MAI POATE FI IGNORATĂ

"Tigănie, rai beteag..."

• un rege și un împărat, fuste largi și înflorite în care se ascunde ghiocul, din ce în ce mai rar corturi și găuri imense de fum, căruțe cu covîltir, poști cu cai ținuți în apartament • cîteva partide și organizații • în față la interne burtoși care învîrt cu dexteritate, între degete, hîrtiile de 5.000 • mai încolo, pura dei mucosi ce se miloșesc zgomotul, "semîntă, tigări Carpați și blugi, băieții" • o altă lume, din care cel mai la îndemînă ne e să vedem doar crima, hoția, murdăria •

În troleibuzul 86, cineva a călcăt pe picior pe altcineva. Probabil. Sau ceva la modul acesta. El, un bătrînel bătos, îmbrăcat semi-orășenesc, cu o insignă de veteran de război în piept, începe să

lui N. Ceaușescu, care spunea că românii mânăncă prea mult...

Toate aceste fapte se pot numi incurajare a tiganilor? Sau dispreț și cinism la adresa "românilor, maghiarilor, germanilor și a altor naționalități"? În lupta generală pentru supraviețuire care se ducea în România lui Ceaușescu, tiganii, conform caracteristicilor lor etnice, nu faceau altceva: toate statisticile și anechetele demografice descriu o populație marginală. Fecunditatea ridicată este completată de o rată a mortalității la fel de ridicată. Piramida de vîrstă indică o populație tinără afectată de grave probleme de sănătate datorate lipsei de igienă, subalimentației și condițiilor de viață supuse intemperiilor. În războiul supraviețuirii, ei, tiganii, arătați dintotdeauna cu degetul ca marginali, și-au "legalizat" comportamentul. Dacă tot se cred că despre ei că sunt răi, hoți, bisnișari, necivilizați etc., nici nu s-au sfidat să dovedească din plin. Nu a mai contat că nu toți erau la fel. Impresia generală (stereotipul de care vorbeam la început) s-a înșurubat astfel în mintea oamenilor. Rămine interesant (și încă nestudiat) felul în care o parte a românilor, în anii comunismului, s-a tiganizat fără ca măcar să bagă de seamă. De la condițiile de viață (căci în ghetoare fără apă, căldură și lumină nu locuiau doar tiganii), de la găsirea unor "soluții" (cum ar fi sfumarea cărnii la etajul VIII) și pînă la comportamentul grosolan și agresiv care sfidează orice urmă de bunăstîndere, mulți dintre români au început să semene cu cei pe care, "în forul lor interior", îi disprețuiau.

Schimbările de după 1989 au eliberat în populația majoritară ranchiuna, antipatia și chiar ură. Datorită mobilității lor, tiganii au fost primii români călători în Vest. Atrași de mirajul occidental, ei au împins rapid Europa; mulți români povestesc cum în '90, dar și mai tîrziu, le crăpa obrazul de rușine văzind în Austria, Germania, Franța tigani care cărău, într-o limbă stîncită, ca eroi ai Revoluției din România. Tot ei au fost și primii întreprinzători cu "ciungă", tigări străine, blugi și copii. Organizați în 1990, romii au fost masă de manevră pentru FSN-ul lui Ion Iliescu, dar și victimele unui atroce tratament aplicat de minerii veniți să facă ordine în iunie 1990.

vocițereze: "Fir-ai al dracului, de ce nu stai, fi, pe cracă, acolo unde ți-e locul!". Continuă să o zgîndăre. Ea, o femeie destul de bine înțotă, parcă e izbită în față și un timp nu spune nimic. Bărbatul continuă cu obstinație, satisfăcut vizibil de expresie: "Du-te unde ți-e locul, pe cracă". În jur, priviri furioase și o cădere stînjenită. Apoi, dintr-o dată, ca un vulcan, femeia se pornește, improspătă în dreapta și în stingă cu cele mai ordinare porcărăi. Bărbatul pare pe deplin satisfăcut și continuă să o înțepă. Din întimplare, stația e scurtă și femeia coboară. "Nu am avut curajul să vă luăm apărarea, că ne dădea asta cu ceva în cap". O doamnă îl gratulează pe bătrînelui bătos. El: "Așa ne trebuie; dacă nu ne unim, intr-o zi o să ne omoare tiganii".

Bărbatul stă turcoște, în față curgă, pe un pled murdar și trage dintr-o puturoasă. La cișmea, apa vine zgomotul iar femeia spălă rufe. Zoalele se scurg

prin curte, făcind dire-dire ce se băltesc, spumoase, chiar îngă bărbat. Acesta înjură. Casa e din chirpici, cu un ziar în loc de perdea. De undeva, din interior, o melodie turcească se înghie într-un ritm lent. Curtea e nepietruită. Într-un colț se vede că s-a făcut focul. Copiii, desculți, soiști, trag de o jayră lățăpasă. Mai din fund, unde e încă o cameră, se pornește o ceartă zgomoatoasă în care sunt aruncate, pe rînd, în față, toate cele întimplate de la a treia spătă încoace.

• "Death to the Gipsies" – graffiti ce se lăsă pe spatele unui liceu bucureștean • se vorbește despre înființarea unor organizații după modelul Ku-Klux-Klan. Evident, Poliția nu recunoaște, iar presa speculează intens • în trei ani și ceva, mai multe conflicte interetnice în care s-a murit, s-a dat foc și nu a existat nici vinovat, nici invins • romii, o semîntă de neînțele-

șăpătă Dumnezeu, o altă lume, înzestrată însă cu daruri de sus •

Petrică e cel mai celebru gurist din zona Hala Traian. Cintă la "Sighișoara", o bombă unde-i și ciorbă de burtă și bere și vin. Ca pe niciunde, niște uleiuri pe pereți. Dar mai ales un taraf așa-zis meseriaș. "Nu e-n lumea astă mare frate ca al meu", se gînguează bărbatul, rumen, cu fata lucioasă. Cintă din inimă, lungind vocalele. La mesele din jur un cuplu ce se regăsește în față unei baterii de vin, oameni veniți de la lucru și pe care nu-i trage atât acasă, dar și smecherii din cartier care, după ce discută aprins afaceri, se infuria, se iau la hartă, dar apoi se pupă zgomotul. Petrică e transpus: "Rădu mamii, Radule...". Cineva se ridică și încopescă cățiva pași de joc. Toți se simt bine, ba chiar încep să îngîne melodia. "Tigănie, rai beteag..." (MARIAN CHIRIAC)

Romi migratori

Cea mai mare parte a tiganilor originari din România au căutat să ajungă în Germania. Majoritatea provinând din Transilvania. Acest flux migrator intenționa să speculeze veniturile ce le-ar fi putut obține din inserția în economia subterană sau din ajutorul social ce li se acorda pentru că solicitau azil. Între 1989 și 1991, Germania a primit în jur de 140.000 români, dintre care 35.000 Aussiedler și aproximativ 21.000 tigani. În 1992, 103.787 refugiați români suplimentari au înaintat o cerere de azil. Dintre ei, 50-60% tigani. Numai Germania a primit în 4 ani 70.000 de tigani. Reacții rasiste legate de prezența refugiaților (în special a tiganilor) au avut loc la Rostock, Hagen, Rebach, Bottrop, Herford, Essen, Leipzig etc.

La 24 septembrie 1992, la București, a fost semnat un acord între ministrul de Interni al Germaniei și României; el stipulează trimiterea către fiecare din țările semnatare a cetățenilor căror li s-a refuzat dreptul la azil în țara co-semnată, chiar dacă subzistă o îndoială asupra naționalității lor. Acordul a intrat în vigoare la 1 noiembrie 1992. De atunci, mai mult de 3.500 de români au fost expulzați oficial.

În afara fluxului migrator spre vest se înregistrează o mobilitate și spre sud-vestul Europei. Tigani români se instalează în Bulgaria sau dezvoltă relații cu Turcia. Unii au găsit de lucru, ca sezonieri, în Grecia de Nord.

Foto: Jean de Raig

Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni

tan ne-a declarat că gardurile lor din aceste sate sunt supuse unor presiuni și înințări legate de prezența refugiaților din Hădăreni. Csuklyu Sandor a menționat că doi romi – Adrian Moldovan și soția – au fost bătuți de polițiști din Luncani, atunci cînd încercau să revină în satul Hădăreni.

Mitingul de la Hădăreni din 5 octombrie 1993

Sătenii din Hădăreni au organizat o adunare publică pe data de 5 octombrie, pentru a hotărî dacă "romii" mai pot sau nu să locuască în Hădăreni. Mitingul a fost condus și – credem noi – organizat de un profesor din Chețani, Ioan Ghimbutan. Aparent, scopul principal a fost adunarea de semințări pe o "serioză deschisă" către președintele Iliescu, Parlament și Guvern, prin care sătenii declarau, între altele, că nu mai doresc să trăiască laolaltă cu romii,

acestia din urmă trebuind "să plece de unde au venit". Vorbitorii au insistat asupra faptului că mulți romi nu au buletin sau viză de Hădăreni și deci ar sta în sat ilegal.

La miting au participat și doi membri ai filialei Mureș a PUNR – Ioan Judea, președintele filialei, și Burca Ioan Judea s-a adresat celor circa 150-200 de oameni adunați pe stadion, într-o alternanță de îndemnuri la respectarea legalității și conviețuirea pașnică. Între etnii, cu încercări de a "liniști" sătenii în legătură cu posibilele urmări de natură juridică, Ioan Judea a declarat chiar că sătenii nu au greșit pe date de 20 septembrie și că autoritățile ar trebui să fie alături de ei.

În cîteva lăuntrici de cuvînt, printre care și discursul d-lui Judea, s-au făcut anunțuri la o presupusă promisiune a autorităților locale conform căreia participanții la violențele împotriva romilor nu vor răspunde penal.

Unul din locuincii care au luat cu-vîntul – Vasile Budian – a declarat că "nu suntem mindri de ce am facut pe 20 septembrie, dar am fost nevoiți să facem". El a insistat asupra faptului că autoritățile – Poliția și Procuratura – nu au făcut nimic pentru rezolvarea unor reclamații anterioare cu privire la unele fapte antisociale ale romilor din sat.

Incidentul "Adâmuș" prezentat la TVR la emisiunea "Actualitate"

În seara zilei de 4 octombrie a fost prezentat la "Actualitate" un reportaj de la Adâmuș (județul Mureș). Reiese că un grup de romi pătrunseseră pe teritoriul particulară a unei sătenișe pentru a fură cartofi. La intervenția sefului de post, sosit la fața locului împreună cu primarul și recișorul, romii s-au împriținat, dar unul dintre ei a lovit cu sapa în cap pe polițist, care ulterior a

fost internat la spital.

La mitingul locuincilor din Hădăreni, incidentul de la Adâmuș a fost frecvent invocat, ca o dovadă a gradului înalt de pericolozitate pe care îl prezintă coabitarea cu romii.

Televiziunea a prezentat trunchiat incidentul. Din informații noastre – în mare parte confirmate de dl. procuror Ion Blaj –, după ce romii au fugit de pe teritoriul său, seful de post a capturat un copil de zece ani, l-a legat de căruță și a început să-l bată cu bicul. Un rom tiner – Sorin Emil Rostas, 22 de ani, fără antecedente penale – a intervenit încercind să apere copilul și, în cele din urmă, l-a lovit pe polițist cu sapa. La scurt timp după aceea, tatăl lui Rostas s-a dus împreună cu fiul său la Procuratură pentru a-l predă. Unii romi susțin că tinerul a predat pentru a evita o posibilă reacție violentă a sătenilor din Adâmuș împotriva romilor locuincii.

(Continuare la pagina 16)

ROMII – o minoritate care nu mai poate fi ignorată

Ghetoul Fundeni exterior și interior

Între țiganostroikă, țiganitudine și țiganofobie

Interviu cu Vasile Ionescu,
Redactor-șef al publicației
romilor "Aven amentza" (Venit
cu noi)

De ce credeți că 77% dintre români (conform sondajului din Evenimentul zilei) nu-i "suferă" pe romi?

Separarea romilor de populația majoritară este o "greu moștenire" care derivă din statutul lor social-juridic de rob pînă după a doua jumătate a secolului al XIX-lea. Dezrobirea, prin faptul că nu i-a împrietenit, a confinat această separare. Pentru a supraviețui, romii au dezvoltat o strategie a (auto)marginalizării și (auto)isolării. Premisele acestora au fost activitățile auxiliare, atribuite în robie, în afara competiției cu populația majoritară: fierari, spoiitori, lîngurari, căramidari, lăutari etc. Cvasitotalitatea acestor meserii tradiționale au dispărut sau sunt pe cale de dispariție. Exploatarea acestor resurse a menținut un statut social scăzut, împiedicînd amestecul cu populația majoritară.

Paradoxal, tăvălugul uniformizator al comunismului a eufemizat diferențele, "integrînd" – forțat sau benevol – "în cîmpul muncii", dar și în școală, o mare parte.

Prin Legea fondului funciar, peste 50% din romii care erau "integrați" în CAP-uri și IAS-uri au fost siliti să migreze, în căutare de resurse de trai, spre marile orașe sau spre Occident. Efecte imediate: adincirea dezintegrării sociale și umane, pauperizarea, lipsa de perspective, devianță.

În acest context, a nu-i "suferă" pe romi înseamnă a nu înțelege drama care se petrece sub ochii noștri. Cred, mai degrabă, că 77% din cetățenii României, dacă tot vorbim de sondajul din "Evenimentul zilei", nu știu nimic, se lasă conduși de aceleași stereotipuri seculare.

Cum vedeați raportul dinspre integrarea romilor și păstrarea specificității lor?

Rezoluția 649 – "Tiganii în Europa: Responsabilitățile autorităților locale și regionale" –, Recomandarea 1203 și alte norme internaționale pot fi un instrument, în

Adunarea parlamentară a Consiliului Europei Recomandarea 1203

– Într-un stat democratic nu pot exista cetățeni de zona a două: cetățen este aceeași pentru toți. Prima și ultima garanție a acestei egalități a drepturilor și îndatoririlor decurge din respectarea riguroasă a drepturilor omului de către state și ratificarea lor prin Convenția Europeană a Drepturilor Omului.

– În interiorul acestei cetățenii comune, cetățenii care au în comun caracteristici specifice – de ordin cultural, lingvistic și mai cu seamă religios – pot totodată să dorească să fie recunoscuți și să li se garanteze posibilitatea de a se exprima astfel.

cauză în care statul român intenționează să întreprindă ceva. Sunt semne ale estompării discursului etnic, cel puțin la nivelul declaratiilor politice, și – în acest sens – Consiliul pentru Minorități al Guvernului trebuie să devină

mai mult decât un Consiliu Politic. Spun asta, înțelegînd că regăsirea proprietății, intrarea pe fâșașul normalității, în condițiile crizei actuale, permite, deosebi, exacerbarea unui nationalism expiator. Nu va fi posibilă "integrarea" minorității, în structurile viitoarei democrații, fără "integrarea" majorității. Pactul social, ca să nu zic consens, va depinde de promovarea șanselor egale. Mă cam îndoiesc că așa va fi și astă motivează faptul că săn.

Cit despre noi, romii, modernizarea stilului de viață depinde, înainte de toate, de concretizarea unui sistem cultural, care să (re)defină statutul de ROM (tigan). Simpă recunoaștere, în 1990, nu poate deveni realitate. Neexprimarea, însă, a acestei culturi diferențiale, absența unei élite care să-ă îmădzieze perpetuarea unui asimilaționism alienant sau, în replică, un separatism agresiv. Într-o astfel de două reale, "temporizarea" demarării unui program de dezvoltare comunitară și legitimarea de către președintele Iliescu a "regelui" Cioabă, faptul că "aripa rațională" a romilor din România și-a cîștigat un prestigiu internațional nu pare să fi sensibilizat prea mult Puterea. Poate că "integrarea europeană" a României va mișca în vreun fel lucrurile. Pentru noi este mai puțin important dacă la Hădăreni a fost un conflict interetnic sau social. Pogrom, justiție colectivă? Într-un stat de drept, dincolo de nuanțele termenilor este aceeași barbarie, de pe urma căreia suferă copii, femei, bătrâni. Declarația Guvernului, "cosmetică" și conjuncturală, este, sperînd, un semn bun, deși partizană și "de lemn". Nimeni nu s-a născut invitat, și domnul Hrebenciu poate ucenici la școala democrației. Ca să răspund întrebării dvs., ceea ce avea și are de făcut majoritatea este să respecte art. 16 din Constituție, care stipulează: "nimeni nu e mai presus de lege". Desigur, este

valabil și pentru romi, dar că Poliția este coruptă și insuficientă este treaba Puterii. Noi, cei care asistăm social romii, suntem... intermediari.

Care este dinamica actuală în comunitatea dvs.?

Sub numele generic țigan sau rom (din grecescul "athinganoi" – "păgini", respectiv "rhomaioi" – "creștin") există o diversitate de grupuri, diferențiate istoric, juridic, ocupațional, lingvistic etc. În 1990, după recunoașterea romilor ca minoritate etnică distinctă, există tendința unei separări între "vâtrăși" (sedenari) și "chăldărari" (foști nomazi). Există încă grupuri care nu s-au rălat comunității (romii ungurești, turcești, boldenii, cocalarii, gaborii etc.), motivările fiind dintre cele mai diverse: teama unei noi deportări în Transnistria (!), desolidarizarea de un mod de viață tradițională în care nu se pot regăsi și, nu în ultimul rînd, stigma socială asociată celor care aparțin acestei minorități. Toate acestea confirmă un proces de... etnogeneză a mișcării romilor din România: între un separatism tribal ("regele" Cioabă, "impăratul" Iulian) sau "iluminist" (Nicolae Gheorghe, Ion Dumitru Bidiua) și un integratism asimilaționist (Ilie Mihai, Nicolae Bobu) sau "dialectic" (Gheorghe Răducanu, Ivan Gheorghe), altfel spus, între țiganostroikă, țiganitudine, țiganofobie...

80% din populația adultă nu are nici o calificare. Dintre cei calificați, doar 1,8% au un nivel mediu sau superior. 3/4 sunt specializați în profesioni adaptate economiei contemporane; ceilalți au rămas la activități tradiționale. Peste 50% din eșantionul studiat sunt fără muncă (doar 3% beneficiază de ajutor de somaj) și 5% sunt pensionari. 23% sunt patroni sau salariați. 17% sunt independenți. 86,8% femei (58% bărbați) nu au nici o calificare; 10,6% femei (34,6% bărbați) sunt adaptate la economia modernă. 70% femei nu au slujbă (2% primesc ajutor de somaj).

(Datele sunt preluate după studiul "Tiganii între ignorare și îngrijorare", coordonat de E. Zamfir și C. Zamfir, Ed. Alternative, 1993)

Foto: Jaap de Ruig

Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni Cazul Hădăreni

(Urmare din pagina 9)

Concluzii

Polițiștii locali s-au dovedit nepuțincioși să evite linșarea celor doi frați Lăcătuș și incendierea primei case în care a murit carbonizat și Mircea Zoltan, a treia victimă din partea romilor.

Din cele aflate la fața locului se pare că la Hădăreni s-au deplasat destul de repede, după primul incident, circa 50-60 de polițiști și jandarmi. Este de neînțeles cum de nu s-a putut impiedica incendierea celorlalte douăsprezece case.

De asemenea, deoarece Poliția primește deja semnale în legătură cu starea tensionată de la Hădăreni, considerăm că ar fi trebuit să ia măsuri preventive, eventual prin suplimentarea cadrelor de poliție din comuna Chetani.

De altfel, colonelul Palade, șeful Inspectoratului Județean al Poliției Mureș, a fost destituit și apoi trecut în rezervă din cauza lipsei de profesionalism dovedite în cazul Hădăreni.

Autoritățile județului Mureș ar fi trebuit să intervină pentru rezolvarea situației romilor nevoiți să părăsească satul. Timp de o săptămână, aceștia au stat sub cerul liber și doar o mică parte au găsit adăpost în satele învecinate.

Consiliul Național al Minorităților a avansat Guvernului propunerea de a finanța reconstruirea și repararea caselor. Sătenii din Hădăreni sunt însă impotriva acestei măsuri reparatorii.

Din discuțiile avute cu sătenii din Hădăreni înainte de miting, rezultă că aceștia aveau, în mod justificat, foarte multe de reproșat consătenilor lor romi

(agresiuni verbale, fururi, violențe fizice).

În cazurile aduse în față autorităților, sanctiunile stabilite conform legilor au fost considerate de reclamantă insuficiente. Aceasta este un motiv în plus pentru că sătenii să considere că autoritățile nu pot – sau nu vor – să le rezolve problemele.

Sătenii au amintit în cîteva rînduri de situații similare de la Kogălniceanu și Bolintin-Vale, unde nimeni nu a fost tras la răspundere pentru incendiuri și izgonirea romilor din localitățile respective. Invocarea acestui gen de "impunitate" creează, după părere noastră, pericolul repetării acestui gen de incidente în orice localitate în care trăiesc și romi.

Trunchierea știrilor de către TVR

joacă un rol nefast în menținerea unor tensiuni interetnice. Lucrul este valz mai ales în cazul comunităților în care trăiesc și romi.

Din raportul asupra investigațiilor întreprinse la Hădăreni de Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki, 5-7 octombrie 1993, alcătuit de

MANUELA ȘTEFĂNESCU,
vice-președinte APADOR – CH
VERA CÂMPEANU,
director program "Minorități"

Paginile 7-10
au fost realizate de
RODICA PALADE

ESEU

QC

ADRIAN NICULESCU

Prima intrare a României în Europa: pașoptiștii

VII

(Urmare din numărul trecut)

Pașoptiștii – singurii "orientali" participanți la Revoluția liberală de la 1848

Revoluția liberală de la 1848 a fost un fenomen specific lumii avansate vestice. Să nu uităm că, fie și pe cale de occidentalizare, noi am fost singurii "orientali" care ne-am asociat acestui fenomen. Am văzut legătura strinsă dintre pașoptiștii noștri și fruntașii națiunilor occidentale. Singura deosebire dintre aceștia și ei constă în faptul că a ridicat un popor spre modernitate și civilizație din "izina" medievală a unei societăți tradiționale ca cea moldo-valahă era o sarcină uriașă pe care patriotii români și-au asumat-o în plus față de corespondenții lor apuseni și pe care au trebuit să o rezolve paralel cu celelalte cerințe de ordin general-european. În raport cu prietenii lor occidentali, în spatele căror se aflau sute de ani de civilizație, pașoptiștii noștri făceau figură aproape de "generație spontane". Munca lor a fost, aşadar, dublă. Nu numai că au adus un popor în istorie, dar l-au și dotat cu instituțiile cele mai avansate ale epocii în care de-abia îl propulsaseră. Reușita în această întreprindere mai grea decât toate constituie chiar meritul lor principal. Într-adevăr, ei au izbutit să aducă la nivelul cerințelor celor mai avansate pentru secolul XIX instituțiile unui popor care venea dintr-o lume tradițională, ne-istorică (v. "teroarea istoriei" de care vorbește Mircea Eliade și teoria revenirii noastre în istorie după Revoluția din Decembrie), în vreme ce toate celelalte națiuni care au făcut '48-ul trăinu de mult în epoca modernă. Față de ceea ce aveam nevoie noi, doleanțele lor puteau părea simple "ajustări". La noi, a trebuit să se creeze și fondul.

Orice ar fi spus Maiorescu, care nu privea lucrurile în dezvoltarea lor și să grăbit eu critica, în două generații formele au câpătat fond, devenind tradiții. Pașoptiștii au început, numai, construirea lui, consolidarea "conținutului" a revenit însă generațiilor următoare. Dar aceasta să-a făcut urmând tot calea progresistă indicată de părinții națiunii! APLICIND consecvent mărețul proiect cu bătaie lungă elaborat la "pașopti" s-a putut ajunge departe, pînă la succesele "epocii de aur" interbelice: cînd poporul a început să știe carte, să introducă votul universal, cînd nevoia de pămînt a redevenit acută, să însăptuit reforma agrară radicală (1920), evreii au fost definitiv incetăteniți (1918) etc. Evident, pentru popor, drumul a fost lung. Chiar după o sută de ani, la capătul "veacului european", aculturarea sa (= occidentalizare) nu era definitiv încheiată. Dovadă – prea rapidă "trezire a demonilor" sub regimul comunista (o carte apărută chiar în preziua prăbușirii fostului regim "Mourir à l'ombre des Carpathes"⁸) ne dezvăluie exemple foarte nelinișitoare de re-cădere în Evul Mediu). Legi de avant-gardă ca cea a învățămintului a lui Cuza fusese insuficient aplicate... Si totuși, drumul civilizației noastre fusese deja jalona de elite din epoca Unirii. Nu e puțin lucru! Ulterior, în secolul XX, și pe cu totul alte coordonate, operații oarecum comparabile au avut loc cu succes în Turcia și Japonia, dar au eşuat în Iran (iar cazul Rusiei lui Petru cel Mare este întrucâtva diferit).

Principiile masonice și dezvoltarea națiunii

Au fost pașoptiștii niște imitatori? Și da și nu... După opinia noastră, ei au și imitat (și, cînd modelul e bun, nu e nici o rugine să imiti!), dar, mai cu seamă, au avut aceleași principii inspiratoare (cu precădere masonice, devenite între timp patrimoniu universal) pe care s-ă clădit și marile națiuni (de ex. Franța) despre care s-a spus că le-ar fi imitat. Ca și aceste mari națiuni, ca și generația care le-a construit, au avut aceeași maestri: Quinet, Michelet, Mickiewicz, Mazzini... Mai mult decât să copieze, ei au fost în general exponentii aceleiași linii politice și conceptuale cu a colegilor lor, guvernantii apuseni, ceea ce nu putea să nu conducă la rezultate similare. Aveau aceeași pregătire, experiențe asemănătoare... Indiscutabil, clasa noastră politică pașoptistă a fost de o statură absolut comparabilă cu cea din țările evolute. Uneori, preluind puterea mai repede decât codiscipolii lor apuseni, cu care merseră împreună la școală acelor mari maestri, ei au putut chiar pune în practică anumite precepte avansate care, abia mai tîrziu, aveau să fie aplicate în state cu mult mai dezvoltate. Exemplul cel mai tipic: legea instrucției gratuite și obligatorii a lui Cuza despre care am mai

amintit. Ca și în cazul tricolorului, putem deci vorbi de un anume paralelism conceptual, mai degrabă decât o imitație servilă.

Treptat, cum am văzut, formele au câpătat fond și, după două-trei generații, au tins să devină o tradiție care în scurt timp ne-ar fi făcut să uităm cu totul handicapul istoric cu care porniseră la drum. Pentru a-l parafriza pe regretatul Vlad Georgescu, unul dintre cei mai fini analiști ai tranzitiei noastre la lumea modernă, societatea românească era de departe de a fi perfectă, dar, fără îndoială, era perfectibilă. Această societate flexibilă a avut însă și mulți dușmani: generația post-pașoptistă a claselor culturii noastre (Eminescu, Maiorescu, Caragiale) a simțit nevoie, pentru a se afirma și din spirit de contradicție, să lovească în cea care i-a precedat (și fără de care n-ar fi existat!). Atacul lor, făcut de pe poziții pașiste, conservatoare, cînd nu explicit reacționare, a fost aspru și nedrept. Mai tîrziu el a fost reluat de curențul tradiționalist.

Ulterior, totuși ceilalți detractori, cu mult mai vinovați, ai valorilor burgheze aveau să invoke atitudinea claselor ca pe un nobil precedent și o justificare. Atât doar că, spunea tot Vlad Georgescu, societatesburgheză, spre deosebire de toate celelalte, este singura care se poate lipsi de "tămlietori". Monumentul ei sunt înseși însăptuirile sale, unice în istorie. Ștefan Zeletin a fost fericita exceptie care confirmă însă regula. Au urmat legionarii, cu ura lor neîmpăcată pentru principiile democrat-liberale ale statului născut din Revoluția pașoptistă, și, în sfîrșit, comuniștii, care au reușit, între 1948 și 1989, ceea ce extrema dreaptă n-a izbutit decât vremelnic, între 1940-1944. Astfel, istoria noastră a fost oprită din cursul ei firesc...

Comuniștii și îndepărțarea de Europa

Sistemul comunist a reprezentat negarea absolută a sistemului de valori introdus de pașoptiști. Pe el se edificase societatea românească timp de peste o sută de ani. Prin el intraseră în istorie. Patru decenii de totalitarism au încercat să ne scoată din istorie și de pe făgădui evoluției noastre europene. Să ne scoată pînă și din conștiință colectivă a semenilor noștri și, în ultimă analiză, și din a noastră însăși, prin ruptura de propriul nostru trecut. Există riscul zădănicirii tuturor acumulărilor realizate în perioada precedentă. Un nou Iran, iată teroarea noastră! Mentalitățile au fost cel mai grav afectat. Era în curs de apariție "omul nou" prefigurat de extrema dreaptă, aproape realizat de comuniști. Dar, în primul rînd, comunismul ne-a făcut să pierdem trenul istoriei și, implicit, să ratăm progresul geometric, saltul înainte, realizat prin noua, uluitoare, accelerare a timpilor ce s-a produs după al doilea război mondial la celelalte națiuni europene care n-au cunoscut urgia totalitară. Așa se explică diferențele zdrobitorii de 1 la 30, 1 la 40 ce ne separă de țările cu care, cîndva, eram aproape la egalitate, dacă nu deasupra. Această situație pune o serioasă ipotecă asupra viitorului nostru.

Totuși, cunoașterea trecutului ne îndeamnă la optimism. Înțărzierile se pot recupera în ciuda aparențelor, dinamica imprimată civilizației românești de epoca "regenerării" s-a dovedit ireversibilă. Cu Revoluția din 1989, România a împlinit un nou 1848. Am reîntrat în istorie. E ceva imens! Sarciile, programele, obiectivele de atunci, întreaga perioadă au redevenit acum, aproape pe neașteptate, mai actuale ca oricând. Obstacolul ce părea veșnic a căzut. Sîntem din nou pe drumul cel bun. România a fost o țară civilizată și va fi din nou. Să ne întoarcem, deci, că la un izvor de apă pură vie, la sursele cele mai genuine ale României europene și să învățăm de la înaintașii pașoptiști care au mai trecut o dată prin ceea ce trezem noi astăzi. Dar să fie pentru ultima oară!

Paris, 1-17 august 1993

⁸ Andreeșcu, I.; Bacu, M.: "Mourir à l'ombre des Carpathes", Payot, Paris, 1986

Gh. Tattarescu
Deșteptarea României

Comunismul ca Gnoză modernă anticosmică

Alain Besançon (n. 1932) este profesor la Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales, Paris. A făcut studii strălucite de politologie, istorie și literatură, a predat la universități prestigioase din Franța, Anglia, SUA, a făcut cercetări în marile arhive referitoare la lumea rusă și sovietică, inclusiv ca invitat al Academiei de Științe a URSS. Discipol al lui Raymond Aron, Alain Besançon se numără printre foarte rari savanți occidentali care au surprins esența secretă a fenomenului comunism, reușind să depășească iluziile stângii franceze, fascinația morbidă a utopiei sovietice, anticomunismul pueril și încăpăținarea sovietologilor de a privi la obiectul lor de studiu fără a-i vedea diferența metafizică. Alain Besançon a publicat numeroase studii și articole în periodice, în volume colective; a semnat cincisprezece cărți, dintre care trei au apărut în românește, la Editura Humanitas: *Anatomia unui spectru. Economia politică a socialismului real, Confuzia limbilor. Criza ideologică a Bisericii (ambele traduse de Mona Antohi și Sorin Antohi, 1992)* și *Originile intelectuale ale leninismului (traducere de Lucreția Văcar, 1993)*. În ultimii ani, Alain Besançon s-a consacrat vocațiilor sale de filozof și teolog, evidente deja în volumele menționate, terminând recent o lucrare masivă despre reprezentarea divinului, *L'image interdite*, programată la Fayard în 1994.

Alain Besançon: Se știa despre comunism că era o formație destinată să se volatilizeze precum o fantomă; se credea că în urma lui nu mai rămâne nimic real. Surpriza nu a fost dispariția comunismului, fiindcă el era în afara umanității și în afara istoriei, indiferent că ar fi durat în mod efectiv. Surpriza a fost mai întâi momentul dispariției și, apoi, mai ales, acest spațiu intermediar, acest Purgatoriu pe care îl numim postcomunism, în legătură cu care nu avem experiență nici noi nici dvs.

Magda Cârneați: Care mai este interesul în acest moment în Occident și în Franța pentru acest tip de subiect?

A.B.: Oricum, nu sunt intotdeauna aceiași oameni care s-au ocupat de comunism și care să fie preocupati acum de postcomunism. Dintre cei care s-au ocupat cu comunismul, ca mine spre exemplu, nu sunt foarte mulți cei capabili să înțeleagă realmente ce a fost acesta. Comunismul putea fi accesibil printr-o formă de intuiție metafizică și teologică, niciodată de găsit la oamenii de dreapta, dar, uneori, prezentă la cei veniți dinspre extrema stângă și care aveau experiență riscușilor – e vorba despre o generație deloc numeroasă. Există, de asemenea, printre ei, veritabili eroi, sosiți din Est, care au trăit și au murit în obscuritate. A venit acum o nouă generație care se interesează într-o manieră mult mai normală de societăți mult mai normale – de postcomunism –, o lume ce apartine "istoriei", o lume concretă, dar râu cunoștuță. Ea ține de o categorie a istoriei universale – de "Thermidor". Thermidor a venit după scurta experiență iacobină ce a produs ravagii imense și care nu a durat decât 18 luni, în timp ce comunismul a durat peste 40 sau peste 70 de ani. Thermidor înseamnă revenirea la "istorie", renunțarea la ideologia și treptata reintrare în normalitate.

Andrei Cornea: Vreau să reamintesc de apropierea celebră pe care dvs. atât facătoare între Gnoză pe de-o parte și ideologia fascistă și comunistă, pe de alta...

A.B.: ...ideologia nazistă, nu fascistă. Raportul dintre Hitler și Franco este același cu raportul dintre Ceaușescu și Léon Blum. De fapt, punerea sub eticheta "fascismului" a primilor doi este deja o concepție comunistă.

A.C.: Dacă se acceptă apropierea că nazismul și comunismul sunt un fel de gnoze moderne inspirate din știință sau care au parazitat știință, atunci unde se află astăzi "ortodoxia"? Fiindcă vechea Gnoză se raporta mereu la o ortodoxie care avea și ea un nucleu dogmatic.

A.B.: Cred că Gnoza se opune mai multor ortodoxii, nu doar ortodoxiei creștine. Ea se opune întregii filosofii, întregii religii care admite bunătatea lumii create. Adică celei mai mari părți a păgânismului, ca și creștinismului, confucianismului. Acestea constituie, raportate la Gnoză, aceeași ortodoxie, acceptând lumea existentă, exact ceea ce Gnoza și ideologia refuză.

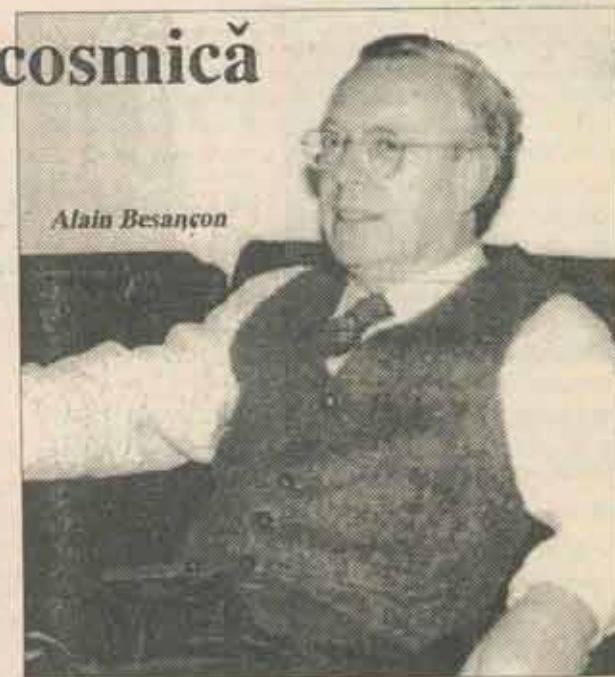
A.C.: Ai doilea aspect al problemei: Gnoza antică reprezinta o marginalitate, iar gnosticii, marginali fiind, nu au obținut niciodată puterea într-un stat.

A.B.: Ba da. În timpul Islamului, cred. Există Gnoză hâsîșină și cea șită. Să există și acum gnostiști la putere în Siria.

A.C.: Dar cum este posibil ca oameni, partizani ai unui sistem anticosmic, să ajungă la putere? Cum poate cineva care refuză această lume să fondeze sau să conducă un stat?

A.B.: Așa a procedat comunismul și lucrul să-l înțeleagă pentru prima oară în istorie. Există cu adevărat un sistem anticosmic ce nu putea face altceva decât să distrugă tot ceea ce putea distruga.

Aici există și diferență dintre revoluția franceză și revoluția rusă. Revoluția franceză a fost, desigur, un proces extrem de costisitor dar care a creat o societate reală, nou regim. În timp ce de pe urma revoluției ruse nu a rămas nimic – neantul. Există o societate în ruine, ce supraviețuia sub comunism, dar nu a existat o societate comunistă. Au existat doar resturi de societate care au reușit să supraviețuască sub comunism, prin nenumărate procedee. Au existat "pungi" în care anumite lucruri s-au putut conserva într-un mod aproape normal.

Alain Besançon

Execrarea generală a nazismului a avut loc. Cea a comunismului – nu

Zoe Petre: Eu am mari îndoieri asupra capacitatii comunismului de a fi menajat "pungi" în ceea ce privește pedagogia. Un număr apreciabil de teze la admiterea la Facultatea de Istorie păreau a fi fost scrise de martieni.

A.B.: Pe de-o parte, comunismul este o pedagogie a cărei intenție este de a distrugă creierul copiilor impiedicindu-i să poată gândi lumea așa cum este ea. Dar, pe de altă parte, anumite pungi de pedagogie veche au supraviețuit alături de o fantastică distrugere, alături de o cuplare a unor circuite care îl impiedică pe oameni să gîndească lumea așa cum este ea, astfel încât, atunci cînd li se cere acum acest lucru, ei nu pot decât să exceptoreze fieritura comunistă așa cum ea le-a fost dată.

Sorin Antohi: Comunismul a stimulat dezvoltarea subculturilor. Dar acestea, la rîndul lor, au distrus practic tot ceea ce pedagogia comunistă încercase să construiască. La generații care vin după mine (cele ale anilor '60) impactul subculturilor rock, pop etc. este de mare pentru că oamenii nu mai au de-a face cu o cultură de tipul celei din secolul XIX, distrusă de comunism. Deculturarea spontană produsă de acțiunea subculturilor occidentale a fost teribilă și acum continuă să mestecă fieritura acelor perioade. Așa explic totală distanțare a generațiilor mai recente în raport cu cultura. Chiar ideologia și aparatul comunist au început să rateze acțiunea lor asupra conștiințelor în momentul cînd deculturarea a început să-și arate efectele.

Gabriel Liiceanu: S-a pus de multe ori întrebarea: de ce se refuză asumarea istoriei, dar și o judecată dreaptă asupra ei? De ce se refuză o totală asumare a ceea ce noi am trăit? De ce crime împotriva umanității nu ajung în fața Justiției? La un colocviu la Cracovia în 1991 am lansat această întrebare. Participanții reprezentau floarea inteligenței est-europene. Am pus această întrebare, cu referire precisă la crimele comunismului, și am fost taxați drept oameni "de dreapta", resentimentari etc. Deci pentru ce există o judecată a istoriei, dar și a justiției asupra unui fenomen analog – nazismul – dar nu și ceva similar în legătură cu comunismul? Cum explicăți acest lucru?

A.B.: Nu explic. Eu credeam că va exista o execrare generală a comunismului, așa cum a existat una a nazismului. Îmi amintesc că eram la Varsavia în momentul faimoasei mese rotunde din 1989, unde am prezentat un discurs despre comunism, în care am dezvoltat această temă a justiției. Or, după părerea mea, Polonia este cea mai responsabilă de situația creată, fiindcă acolo s-a semnat la masa rotundă, pe baza unei false evaluări a raporturilor de forțe, o amnistie a comunismului care a fost emulată pretutindeni. Este vorba despre o anumită falsificare a conștiinței istorice care face ca epoca post-gorbacioviană să fie încă mai dificil de suportat din punct de vedere al adevărului istoric decât epoca precedentă. Știm pe vremuri ce este comunismul, dar nu reușeam să-i fac pe alții să înțeleagă. Acum toată lumea știe ce este comunismul, și el este amnistiat. Nazismul continuă să fie obiectul execrării universale și aș spune chiar că, din cauza amnistierii comunismului, execrarea nazismului a crescut chiar în intensitate, pentru că s-a produs o concentrare a focarului răului. Și nu este vorba numai de nazism, ci și de forme de sale mult mai atenuate, conexe, cum ar fi franchismul, vichysmul etc., care au devenit obiectul unor industrii de execrare, al unor puneri sub acuzație permanente. Aceasta este un mare mister istoric care este mult mai grav decât misterul ignorării voluntare a comunismului. Avem acum cărți care descriu crimele comise: 50 milioane de morți în Rusia, 60 milioane de morți în China etc. Ei bine, acest lucru pare mult mai puțin grav decât condamnarea ordonată de Mussolini a cîtorva opozanți să trăiască pe insulele Lipari.

A.C.: În Polonia, în Ungaria sau, acum, în Rusia ieșirea din comunism s-a produs și se produce într-un proces intern. Societatea însăși s-a revoltat contra vechiului regim... s-a discutat în cadrul unor mese rotunde, s-au făcut compromisuri. Dimpotrivă, în cazul nazismului a avut loc un război, un război pierdut, apoi o ocupare americană, rusească etc. Deci germanii au trebuit să suporte soarta invinsilor și să se supună în-

vingătorilor, inclusiv în ceea ce privește denazificarea. În cazul comunismului, nu există "americanii" și societatea însăși ar trebui să își facă propriul examen. Nu mă refer numai la România. Cum am putea atunci face aici un proces precum cel de la Nürnberg?

A.B.: Pentru mine, intervenția americană în procesul de la Nürnberg este o mare eroare istorică. Cred că germanii erau capabili să-și facă propria justiție. Procesul a fost complet falsificat, în primul rînd prin recursul la legi retroactive. În cadrul procesului de la Nürnberg a fost definită crima împotriva umanității, care nu are nici un corespondent juridic acceptabil și, pe de altă parte, erau criminali chiar printre jurati: procurorul general Rudenko, care, cred, era un adjunct al lui Vișinski, iar Vișinski este echivalentul lui Himmler.

Z.P.: Vă propun să gîndim în termeni puțin inversați și să încercăm să explicăm misterul Nürnbergului, care a fost exceptă.

A.B.: Eu le spuneam polonezilor în 1989 să încearcă să impună epurarea. Dădeam exemplul epurării gauliste din 1945: au fost cîțiva impușcați, mai multe pedepse cu închisoare care au fost amnistiate în 7-8 ani și, foarte important, a fost distribuită cu destulă larghete pedeapsa de "nedemnitate națională" care plasa în afara jocului politic un număr considerabil de oameni. Le spuneam polonezilor că ar trebui să închidă membrii Biroului Politic, prefectii, șefii poliției, cîțiva ticăloși ai ideologiei comuniste și să distribuie pedeapsa de nedemnitate națională. Acesta ar fi fost un debut al execrării comunismului. Nu s-a făcut nimic. Totuși, România a avut "șansa", pentru că aici a curs singur.

A.C.: Ceea ce vrem noi să spunem este că, din păcate, comunismul a durat de trei sau chiar de patru ori mai mult decât a durat nazismul în Germania, ceea ce a facut ca toată societatea să fie coruptă. De aceea și șansa de a avea un proces, de a avea o societate care se judecă singură, este minimă.

G.L.: Noi ne raportăm, în general, cu o frustrare enormă la adevăr. Se vorbește sau de amnistie sau de iertare.

A.B.: A nu, este rușinos să vorbești despre iertare. Este de-a dreptul Ingrozitor. Se poate vorbi despre amnistie, dar nu despre iertare.

G.L.: Iertarea este o noțiune din sfera religiei, amnistia tîine de domeniul justiției. Dar în ambele cazuri se pun aceleasi probleme: ca să fi amnistiat, trebuie să fi judecat. Pentru a fi iertat, trebuie să se stie de ce. Ambile situații ajung la problema adevărului. Și atunci, de ani de zile se pune problema de a afla adevărul – fie pentru a ierta, fie pentru a amnistia –, forță istorică și, în egală măsură, metafizică a adevărului intră astfel în discuție.

A.B.: O treia noțiune propusă este prescrierea – o noțiune juridică potrivit căreia după un anumit timp, fără intervenția amnistiei sau a iertării, nu mai poti urmări în justiție un om pentru că a trecut prea mult timp de la crimă.

G.L.: Cunoașteți numele lui Nicoski? Virgil Ierunca a scris o carte despre "Fenomenul Pitești", de la care au trecut 40 de ani. Dvs. sănătă de părere că astfel de crime pot fi prescrise?

A.B.: Pot să spun că prescripția este diferită în funcție de crimă. Cel mai mult m-a revoltat cazul lui Kaganovici, care are la activul lui mai multe crimi decât Hitler, pentru că a trece drept responsabil pentru genocidul ucrainenilor – deci a omorit 7 milioane de persoane. A murit la 90 de ani, se retrăsesese de o vreme din viață politică. Deci într-adevăr o astfel de problemă se pune, nu cred că poate să existe prescripție pentru asemenea oameni, pentru executanți de asemenea. Cu iertarea este o întreagă falsificare. În teologie, singura problemă care se pune este de a cere iertare. Nu se pune problema să ierti, de iertat numai Dumnezeu o poate face. Dacă însă crima nu e cunoscută, nu mai poate fi vorba nici de remisare. Remisarea înseamnă să-ți mărturisești faptele, adevărul. A vorbi în asemenea condiții despre iertare înseamnă pur și simplu lașitate. Iertarea apartine sferelor finale, lui Dumnezeu. Amnistia este un act juridic mai grav decât simpla prescripție, pentru că este o decizie de a declara drept nule crimele care au avut loc.

A. Amnistia fiind decizia de a declara drept nule crimile care au avut loc, este mai gravă decât prescripția. Nu cred că se pot amnistia crime atât de grave cum e aceea de a fi închis închisoare un întreg popor – timp de 40 de ani poporul român a fost ținut închisoare, i-a fost degradat sufletul.

S.A. În Germania m-a frapat tentativa istoricilor germani de a trece peste mareea istorie a responsabilității germanilor și de a o trece la o altă scară – cu călări care erau buni tati de familie, case cu pian... În ultimii ani se vorbește nu de marile crime, ci de crime mici, făcute de cetățeni obișnuiți.

Încercarea de a eradică răul universal a dus la genocid

A.B. E o problemă mai complicată. O crimă este o crimă, în cadrul homicidului ea înseamnă a ucide pe cineva. Nu crime contra umanității, ci crime contra unor persoane.

G.L. Există însă oameni care nu au comis crime, dar erau regizorii, arhitecții lor.

A.B. Aceasta este o problemă de procedură judiciară. Dar este o idee a culpabilității poporului german, această împovărare a poporului german cu crime care i-au fost ascunse, pentru că nu trebuie uitat că "soluția finală" era o decizie secretă, că mulți germani nu o știau. Eu cred că diferența dintre crimele naziste și crimele comuniste constă în caracterul public al comunismului, că poporul a fost silit să participe.

Z.P. Am vorbit cu prietenii englezi, americani și i-am întrebat de ce nu acceptă că în comunism s-a mers mult mai departe. Nu, comuniștii nu au ucis, de pildă, copiii, mi s-a răspuns.

A.B. Dar kulaici? Tărani cărora li se lăua vaca și devineau tărani săraci, iar cînd erau deportați, copiii le rămneau singuri, în cîmp, ca iepuri, pentru că nimeni nu avea voie să li primească. Dar argumentul care se aduce este că programul nazist era nedrept, pe cind programul comunist era just. E un lucru fals: ambele programe sunt orientate spre eradicarea răului. Răul trebuie smuls din această lume. Răul sunt evrei, tiganii, rasele inferioare. În sistemul comunist selecția era puțin diferită, dar în final atingea aproape pe toată lumea, pentru că răul nu poate fi smuls din acest pămînt. Falsificarea binelui era ideea smulgerii răului, o idee profund comună. Smulgerea răului antrena ideea crimei, definită pe cale naturală – omorire.

Societatea a fost "ocupată" de comunism sau a încheiat un pact cu el

G.L. Ați vorbit despre suprimarea totală a răului în cele două cazuri: în nazism și comunism. În ceea ce privește efectele, adică referitor la societate, după ieșirea din comunism, efectele ieșirii din comunism sunt cu totul dezastruoase. Sîntem într-o derătuță totală.

A.B. Da, știu... Am vorbit acest lucru și cu polonezii. Stalin distrusese toată societatea, pe cind sub nazism societatea era atacată, masacrată, oprimată, dar n-a fost distrusă radical. Și pe urmă nazismul a durat doi ani, comunismul – cît?

S.A. În istorie a existat o gaură neagră, care este comunismul. Și astfel se refuză ideea că sub comunism a fost posibilă o societate vie, și atunci dispare și ideea responsabilității. Apare ideea ocupării, a regimului malefic impus de comuniști și noi a trebuit să-l suportăm. Nu se poate formula problema legitimitatei, care este o problemă cu adînci rădăcini istorice. Despre responsabilitate se poate vorbi, dar nu se vorbește.

A.B. Lucruri adevărate în parte. România a suportat două lucruri ingrozitoare: prizonierii pe care sovieticii nu-i au mai înapoiat și canalul. Comunismul săa începe întotdeauna. În Rusia a fost omorâtă 10% din populație în primii 4 ani. În imperiu, populația ne-rusă a fost diminuată cu 15 milioane. Vietnamul, China – cele mai reale experiențe comuniste – au început la fel. Lituanienii, polonezii așa au pătit. Au fost și deplasări de populație.

S.A. Dar cu restul a încercat să facă un contract social. A existat o parte mare a populației care a profitat de comunism.

A.B. E o mobilitate socială. Un anumit număr de oameni au fost însărcinăți să înlocuiască fostele élite distruse. Fără ca aceasta să facă o societate. Au fost lăuați tărani și au fost transformați în ticăloși.

G.L. Închipuiți-vă și altceva. Nu vorbesc despre o ilustrație publică. Dimpotrivă – iată cazul actualului președinte al Comisiei pentru cultură din Parlament, care vorbește la televizor, în fața Parlamentului European. Lucrul cel mai șocant este de a-i vedea pe acești oameni care ne-au vexat totalitățile sentimentele în timpul lui Ceaușescu continuind acum, atenție, în numele democrației, și care își cer drepturile în numele pluralismului.

A.B. Nu e o regresiune, ci o progresiune a minciunii. După entuziasmul general pentru Gorbaciov și perestroika, a vedea astăzi acești oameni care învăță economia capitalistă și pun mîna pe posturi și recuperă bogăția este insuportabil.

Z.P. S-ar putea că procesul de conștientizare al societății să ia o direcție imprevizibilă. Personal nu sunt prea entuziasmată de filmul de televiziune făcut despre Gulagul românesc. Totuși, am întîlnit o reacție în creștere și pozitivă. Oameni pe care îi cunosc bine și care mi-au spus: "a fost o revelație".

Comunismul a fost o vastă întreprindere de distrugere a sufletelor

A.B. Este adevarat că nu știm pe ce bază să acuzăm comunismul. Occidentul i-a reproșat două lucruri: de a fi fost corupt (și el, Occidentul, îl egalează) și de a nu fi ridicat nivelul de viață. Or, în fapt, comunismul a fost o vastă întreprindere de distrugere a sufletelor. De fapt, nici măcar închisorile, brutalitățile etc. nu egalează această întreprindere contra individualului, a rațiunii, a naturii însăși a omului.

M.C. D-le Besançon, sănătăți de acord cu teza lui Zinoviev că "homo sovieticus" are o existență reală?

A.B. Nu sună de acord. Nu cred că natura umană poate fi distrusă și că omul poate fi atât de radical pervertit și falsificat, cum crede Zinoviev. Oricum, Zinoviev, pentru care am multă admirare, rămine metafizicianul comunismului. El este un mare imprevizibil. Acum Zinoviev încearcă să dovedească prin sine în susțină că "homo sovieticus" există!

Sorin Vieru: L-am cunoscut pe Zinoviev la Moscova, mai demult, în chip de logician, dar nu numai. În ianuarie 1990, într-un articol despre România, rău permis la noi, Zinoviev a prezis într-o manieră destul de exactă ceea ce avea să se întâmple. A vorbit și despre indiferența Occidentului, despre rezistența comunismului și că el poate dura în subteran lungi perioade istorice, la fel ca o insectă care ar putea supraviețui unei catastrofe atomice, în timp ce mamiferelor pier.

A.B. Miezul dur al comunismului este constituit de ideologie. Adică, cunoașterea absolută pe care ea o promite și mintuirea – ceea ce constituie Gnoza. Or, cunoașterea absolută e moartă de multă vreme.

A.C. Dar nu credeți că în aceste timpuri de relativism, cind oamenii nu mai știu cine sunt și ce vor, nu ar putea apărea noi centre de cunoaștere absolute?

G.L. Cum sănătăți considerat în Franță: de dreapta de stânga?

A.B. Stînga ne consideră, pe mine și pe cei care gîndesc ca mine, de dreapta din pricina anticomunismului; iar dreapta nu ne iubește... din aceleasi motive, pentru că sănătătem anticomuniști.

In vîremea lui Brejnev încă mai aveam ceva audientă; era apogeul meu. Dar cînd a venit Gorbaciov am fost măturat și aruncat la lada de gunoi a istoriei. Franța a fost dominată aproape o sută de ani de un neoacobinism care a cucerit Sorbona și istoriografia, care s-a transformat în prosovietism și care s-a prăbușit numai recent cu ocazia bicentenarului Revoluției.

Esența ortodoxismului rus este idealismul german

H.-R. Patapievici: Ce parere aveți despre rolul teologiei ortodoxe moderne?

A.B. Pot să vă spun ceva despre ortodoxia rusă, căci există mai multe ortodoxii – românească, grecoască, bulgară, rusă etc. Ortodoxia rusă (Homiakov etc.) și-a fabricat genealogii false. De fapt, esența teologiei lor este idealismul german, Schelling, de exemplu, ortodoxizat. S-au atribuit astfel Părintilor Ortodoxiei (lui Ioan Scăraru, de exemplu) tezele iluminismului german de la sfîrșitul secolului XVIII. Astă mi se pare grav. Deja Petru cel Mare pervertise ortodoxia rusă injectîndu-i un fel de luteranism prusac sau suezec. Apoi a urmat această explozie iluministă din secolul XVIII, care a generat o falsă ortodoxie. De fapt, era mai degrabă un anticatolicism.

H.-R.P. E interesant ce spuneți, deoarece maestrii ortodoxismului românesc din secolul XX citau adesea pe ortodoxia rusă la care vă referiți (Homiakov, de exemplu), crezind că regăsesc astfel izvoarele ortodoxiei traditionale.

A.B. Există de fapt motivul impur al naționalismului care se traveste sub formule anticatolice precum "Filioque". Dar au existat și în Rusia teologii extrem de puri și autenți, precum Soloviov. Diversitatea era destul de mare. Luat-1, spre pildă, pe Vladimir Loski, care a scris o carte foarte combativă ce insistă mult pe diferențele față de creștinismul apusean, diferențe care adesea sunt imaginare. Asemenea teologi încearcă să arate că, începând cu disputa din jurul lui "Filioque", ortodoxia a fost o culme și Occidentalul dezastrul dezastrelor. Dar un biet teolog laic care scrisește asemenea lucruri a ajuns detinut în lagărul de la Solovki sau a săpat la canalul Volga-Marea Albă.

Au consemnat
GABRIELA ADAMEȘTEANU
și ANDREI CORNEA

plă în istorie și pe care nu le prea putem explica. Atunci, în mai 1968, m-am împrietenit cu Raymond Aron, care era unul dintre puținii care își păstraseră singele reci. Dar chiar și el se gîndeau să părăsească Franța și să predea la Oxford. Istoria e plină de mistere. De exemplu, noi știm astăzi că Franța n-a fost niciodată încredințată de un cler mai bun, mai instruit, virtuos, liberal decât în secolul XVIII. Si apoi a fost acea enormă explozie de anticreștinism odată cu Revoluția!

Ideologia și falsele sinonime

A.B. Spuneți-mi ceva. România avea la sfîrșitul războiului vreo 800 de comuniști. Cum se face că din această sursă bacteriană așa de redusă a ieșit cel mai rău comunist din Europa de Est?

Mihai Șora: S-a ajuns la aproape 4.000.000 de membri de partid în 1989. Dar nu se poate spune că acești 4.000.000 au fost în totalitate cei mai afectați de deformarea produsă de comunitate. Erau cîteva mii de activiști – nomenclatura. De multe ori aceștia, fiind înăuntru, aveau să se teme mai puțin decât restul populației de vexătuni. Astfel înțeleg, adesea, tocmai acest "restul societății" a reacționat față de comunitate în modul cel mai maladiv; un fel de panică ce a produs duplicitatea și toate malformațiile morale ce au de curs de aici. Trebuie, de asemenea, spus că, de la început, comuniștii au atacat într-o manieră extrem de subtilă ansamblul societății, inclusiv celula familiară.

A.B. Din această strategie facea parte și practica falselor sinonime care nu au același sens: un jurnalist din regimul comunist este un fals jurnalist, un ministru este un fals ministru, un primar este un fals primar etc. Cum să exprimi toate acestea? Prin literatură, probabil, așa cum a făcut-o Zinoviev sau Petru Dumitriu. E o mutație ce s-a întimplat.

A.C. Totuși au existat și sinonime perfecte: de exemplu, un bacă și un bacăș!

Sovietologii prosovietici

A.B. Confuzii există pretutindeni. Uitați-vă la situația bisericilor din lumea întreagă și la compromisiile pe care le fac pentru a rezista atacurilor venite din sprijne intelectuali. Uitați-vă la pseudo-sovietologii britanici, precum Archie Brown, și americanii în special. Unul dintre aceștia declară că represiunile lui Stalin au produs "a few thousand victims". E o școală vicioasă și, credeti-mă, cărțile mele apărute în românește nu ar fi putut apărea în anii '80 în Statele Unite. "Anatomia unui spectru" a apărut în toate limbi din Est, dar în Vest, nu. Ba da, doar în portugheză, în Brazilia, tradusă de un român, un fost legionar, de altminteri!

Pe de altă parte, prosovietismul și procomunismul în Vest nu a fost neapărat o caracteristică a stîngii. Am suferit mult de pe urma "prosovietismului burghez", ca să spun așa, venit de la dreapta.

G.L. Cum sănătăți considerat în Franță: de dreapta de stînga?

A.B. Stînga ne consideră, pe mine și pe cei care gîndesc ca mine, de dreapta din pricina anticomunismului; iar dreapta nu ne iubește... din aceleasi motive, pentru că sănătătem anticomuniști.

In vîremea lui Brejnev încă mai aveam ceva audientă; era apogeul meu. Dar cînd a venit Gorbaciov am fost măturat și aruncat la lada de gunoi a istoriei. Franța a fost dominată aproape o sută de ani de un neoacobinism care a cucerit Sorbona și istoriografia, care s-a transformat în prosovietism și care s-a prăbușit numai recent cu ocazia bicentenarului Revoluției.

Esența ortodoxismului rus este idealismul german

H.-R. Patapievici: Ce parere aveți despre rolul teologiei ortodoxe moderne?

A.B. Pot să vă spun ceva despre ortodoxia rusă, căci există mai multe ortodoxii – românească, grecoască, bulgară, rusă etc. Ortodoxia rusă (Homiakov etc.) și-a fabricat genealogii false. De fapt, esența teologiei lor este idealismul german, Schelling, de exemplu, ortodoxizat. S-au atribuit astfel Părintilor Ortodoxiei (lui Ioan Scăraru, de exemplu) tezele iluminismului german de la sfîrșitul secolului XVIII. Astă mi se pare grav. Deja Petru cel Mare pervertise ortodoxia rusă injectîndu-i un fel de luteranism prusac sau suezec. Apoi a urmat această explozie iluministă din secolul XVIII, care a generat o falsă ortodoxie. De fapt, era mai degrabă un anticatolicism.

H.-R.P. E interesant ce spuneți, deoarece maestrii ortodoxismului românesc din secolul XX citau adesea pe ortodoxia rusă la care vă referiți (Homiakov, de exemplu), crezind că regăsesc astfel izvoarele ortodoxiei traditionale.

A.B. Există de fapt motivul impur al naționalismului care se traveste sub formule anticatolice precum "Filioque". Dar au existat și în Rusia teologii extrem de puri și autenți, precum Soloviov. Diversitatea era destul de mare. Luat-1, spre pildă, pe Vladimir Loski, care a scris o carte foarte combativă ce insistă mult pe diferențele față de creștinismul apusean, diferențe care adesea sunt imaginare. Asemenea teologi încearcă să arate că, începând cu disputa din jurul lui "Filioque", ortodoxia a fost o culme și Occidentalul dezastrul dezastrelor. Dar un biet teolog laic care scrisește asemenea lucruri a ajuns detinut în lagărul de la Solovki sau a săpat la canalul Volga-Marea Albă.

Stimate domnule Liviu Antonesei,

În virtutea "Dreptului la replică", vă rog să-mi publicați următorul text, cu referire la articolul apărut în publicația pe care o conduceți (Timpul, nr. 3, oct. 1993), intitulat Paul Goma împotriva tuturor. Întrucât am aflat că o intîrziere de aproape o lună de faptul că numele meu este menționat în articolul respectiv, iar Timpul este o publicație lunară, îmi voi lăsa permisiunea să reproduc acest "Drept la replică" al meu și în revista "22".

Cu părere de rău pentru prietenia pe care i-am acordat-o d-lui Paul Goma, mă văd silită să declar că scena "telefonică... urmuziană" relatată în scrierea trimisă dvs. la 3 septembrie 1993 (și publicată, bănuiesc, cu acordul domniei sale, în Timpul, nr. 3/93) este neadevărată. Nu am dat niciodată în miez de noapte un telefon mătușii sale, d-na Luiza Năvodaru, anume ca să mă interesez de tirajul său republicarea cărții "Colorile curcubeului", la instigația d-lui Gabriel Liiceanu, a cărui voce "deconspirată" s-ar fi putut auzi în receptor. De altminteri, înainte de a scrie acest "drept la replică" am telefonat d-nei Luiza Năvodaru ca să o întreb dacă recunoaște această scenă în relatarea d-lui Paul Goma și mi-a spus că nu și amintește ca ea să se fi petrecut.

Este adevărat însă că de mai multe ori în ultimul an, în convorbiri directe și la telefon, am incercat să o conving pe d-na Luiza Năvodaru (reprezentanta literară a d-lui Paul Goma în România) că resentimentele pe care ambii le nutresc față de editura "Humanitas" și față de Gabriel Liiceanu sunt nejustificate și nedrepte. Despre aceste discuții (ca de altfel și despre acest "drept la replică") nu am vorbit niciodată cu Gabriel Liiceanu. Folosesc însă această ocazie ca să afirm public ceea ce i-am spus în acele ocazii d-nei Luiza Năvodaru: publicându-i trei cărți, în tiraje peste medie și într-un moment când nici conducearea Uniunii Scriitorilor, nici cea a editorilor sau a revistelor literare nu se grăbeau să repare nedreptatea facută scriitorului

O situație tipică pentru întreaga țară

Miercuri 27 octombrie 1993 a avut loc ședința Consiliului de conducere al Uniunii Scriitorilor, convocată pentru a analiza, în urma dezvăluirilor publicate în presă, statutul tipografiei (donată la începutul anului 1990 de Ministerul Afacerilor Externe al RFG), situația financiară a Uniunii Scriitorilor și demisia președintelui ei, Mircea Dinescu. Propunerea, făcută în cadrul ședinței, de completare a locurilor în Comitetul Director de la 11 la 21 prin cooptarea unor noi membri a fost respinsă la vot. S-a hotărât ca o comisie de experti să cerceteze modul în care au fost administrate fondurile și patrimoniul Uniunii Scriitorilor. A urmat o conferință de presă.

Reproducem mai jos textul înaintat de Ana Blandiana Comitetului Director al Uniunii Scriitorilor:

1. Situația Uniunii Scriitorilor este gravă nu numai prin încercata istorie a tipografiei și nu numai în acest moment în care ea a devenit publică. Gravitatea ei este tipică pentru întreaga societate românească. Ca și pe marea scenă a țării, pe mica scenă a Uniunii Scriitorilor

a) a fost întreținut haosul care a favorizat neclaritățile profitabile;

b) atunci când apare riscul clarificărilor, ele sunt dezamorate printre un transfer de responsabilități și prin ridiculizarea celor ce încearcă să clarifice;

c) în absența unor repere clare, situația pare să o evope în mod trist pe cea din numeroase întreprinderi economice, unde ambiguitatea legilor existente favorizează subminarea activității globale prin cea a diversilor privatizații interni.

2. În privința tipografiei, ale cărei documente au ieșit la iveală în ultimul timp, am de făcut – dincolo de ceea ce știe toată lumea, – cîteva precizări:

a) Cred că problema ar fi trebuit rezolvată în mod decent, fără scandalul public care discredită însăși noțiunea de scriitor;

b) Consider darea unui caracter pitoresc sau politic problemei – care este de natură administrativă și financiară – incorectă și intentionat generatoare de confuzii;

c) Nu am luat parte la nici o festivitate de predare a tipografiei de la Uniunea Scriitorilor la FPLGR și nici nu am știut că a avut loc o asemenea festivitate. Afirmația făcută (E.z. nr. 389) de d-l. Herbert Gruenwald, vicepreședinte al FPLGR, este falsă și – fiind singurul fragment al relatării sale pe care pot să-l verific personal – îmi dă dreptul logic să mă îndoiesc și de celelalte afirmații.

3. Am fost membră a Comitetului Director al US, format din 21 de persoane dintre care de-a lungul anilor n-au participat în mod curent mai mult de 8, 9 sau 11. Acest absentism mi se pare la fel de vinovat ca și cei ce profită de el, iar luările de poziție ale celor dispuși să-si irosească timpul într-un astfel de cadră riscă să fie interpretate (cum s-a și întâmplat) drept răfuieri personale.

4. Am propus încă la Consiliul din ianuarie a.c. formarea unei comisii care să studieze, în vederea viitorului congres al Uniunii Scriitorilor, găsirea unor soluții de transformare a actualei organizații într-o structură mai eficientă, menită să apere drepturile profesionale și materiale ale membrilor săi, și condusă nu neapărat de nume literare, ci de persoane cu talent managerial.

Pentru că expunerea acestor idei nu a atras după sine decit invective, insulte și amenințări cu darea în judecată, am demisionat din Comitetul Director al Uniunii Scriitorilor.

ANA BLANDIANA

Paul Goma, editura "Humanitas" a contribuit, prin prestigiul ei, în mod esențial la integrarea firească a operei lui Paul Goma în literatura română, care pînă atunci îl ignora. Iar gestul de prietenie al editorului Gabriel Liiceanu ar fi meritat, după opinia mea, dacă nu recunoaște, măcar indiferentă: în nici un caz calomnie.

Regret că am ajuns să scriu aceste fraze, cu atît mai mult cu cît am fost conștientă (de aceea am și spus-o de mai multe ori, începînd cu decembrie '89) cît a greșit lumea literară față de Paul Goma – greșeli pe care nici nu s-a gîndit să le repare în cei aproape patru ani care au trecut, aducîndu-l în țară, alături de noi. De fapt, ceea ce se întimplă acum cu Paul Goma este dramatic și, din acest punct de vedere, în să vă fac, domnule Liviu Antonesei, reproșul că nu ati știut să fiți cu adevărat alături de el (așa cum ar fi avut nevoie). Din păcate, textul publicat de dvs. este atît de nedrept încît nu va face decît să-i accentueze marginalizarea (titlul pe care îl-a pus dvs. o sugerează suficient). Deontologia profesiei v-ar fi cerut, d-le Liviu Antonesei, să verifică afirmațiile acestei scrisorii sau cel puțin să cereți persoanelor citate, lui Gabriel Liiceanu în primul rînd, propria sa relatare asupra faptelor aduse în discuție. V-ar fi fost de folos chiar experiența lui "22" (incidentul des citat cu Lucian Pintilie, în finalul căruia dl. Paul Goma s-a vîzut nevoit să și asume postura de calomniator, iar revista "22" să și ceară scuze pentru că i-a oferit prilejul să o facă).

Tin să menționez că intervenția mea de acum nu se datorează faptului că dl. Paul Goma, numindu-mă "buna noastră prietenă", face referiri inexakte (și jignitoare) la adresa mea. Din respect pentru curajul, talentul și generozitatea sa funciară le-nă fi ignorat, așa cum am mai facut și cu altele în pîrilejuri asemănătoare. Nu pot accepta însă acest rol imaginat pe de-a-ntrugul într-un scenariu aberant, menit să discreditze un om față de care s-ar cuveni să fie recunoscut.

Îmi asum riscul să-i spun acest lucru, cu atît mai mult cu cît îl datorăm lui Paul Goma acea școală a adevăratului rostit în condiții nepropice, în care fiecare să manifeste – atît cît a fost în stare.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Grupul pentru Dialog Social la Televiziune

În după-amiază zilei de luni 1 noiembrie a.c., invitatul emisiunii "Venit cu noi pe programul doi", realizată de Mihai Tatulici, a fost Grupul pentru Dialog Social. Pe lîngă discuția desfășurată la sediul GDS, la care au participat din partea GDS Sorin Antohi, Thomas Kleiningher, Andrei Cornea, Mihai Șora, Radu Filipescu, Gabriel Andreeșu și Mircea Diaconu, emisiunea a mai cuprins un film realizat în Studioul Video-Est al GDS, care concentrează istoria și activitatea Grupului de la înființarea sa, în 31 decembrie 1989, precum și scurte interviuri realizate de redactorii TVR cu reprezentanți instituțiilor GDS sau aflate în strînsă colaborare cu acesta: revista "22", Studioul Video-Est, Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România – Comitetul Helsinki, Editura All.

In numărul următor vom prezenta cîteva din întrebările adresate în cursul emisiunii participanților de către telespectatori.

**Librairie unique à Bucarest
PRESSE ET LIVRES
ETRANGERS ET ROUMAINS**

PRESSE FRANÇAISE
Actualités, sports, mode, sciences, presse enfants et jeunesse, nature, arts et design, informatique, presse féminine.

LIVRES EN FRANCAIS ET EN ALLEMAND
Littérature, dictionnaires et grammaires, sciences humaines, sciences naturelles et techniques, albums d'art, livres pour enfants et adolescents, méthodes d'apprentissage du français, livres pratiques, loisirs.

**OFFICE DE VENTE DES PUBLICATIONS EUR-OP
(Maison d'Édition des Communautés Européennes)**

RAYON PAPETERIE
Calculatrices et agendas électroniques Casio, matériel bureautique d'import

LIBRAIRIE EUROMEDIA-CARTEA ROMANEASCA

Contactez-nous

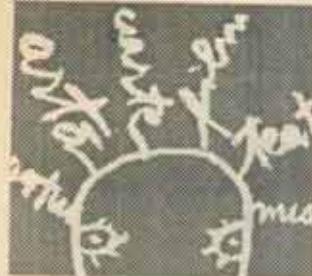
Adresa :
Libraria EUROMEDIA -
CARTEA ROMANEASCA
Str. Lui Giorgi Cazimir Nr 8 bis
70749 BUCURESTI

Tel.: 615.06.79 Fax: 312.96.46

Orar :
10 - 18h

PLAN D'ACCES

IRINA COROIU
Pescărușul

Ultima prejudecată în legătură cu Anton Pavlovici Cehov – "farsorul de geniu" acuzat că spunând adevarul "a ucis speranțele omenirii" – s-a spulberat în 1991, cind i s-au publicat pentru prima oară scrisorile "licențioase" în care relatează savuroase experiențe personale. Odată înălțurată definitiv masca pudicității – adesea invocată de "puriști" –, o piesă-profesiune de credință precum "Pescărușul" poate reverbera răsturnarea valorilor în perioade de criză acută, etalând spectacolul penibil al degradării relațiilor umane pervertite de suprematia instinctului asupra spiritului într-un triumf al cruzimii, animalității și viciului.

Premiera Teatrului Mic potențează concret senzorialul învechind permanent contactul cu apa: lacul – loc de ostorie a pasiunilor înflăcărante; ploaia – perdea temporală; ninsoarea – cortină finală persiflant ironică la adresa "nostalgicelor" personaje, fanteze larvare ale unui sfîrșit de lume de care într-adevăr trebuie să te despartă rîzind. Comedia intenționată de autor este repusă în drepturi: verva formidabilă lecturi regizorale a Cătălinei Buzoianu vizualizează cu subtilă inventivitate și maximă fidelizeitate.

Cele două repere livrești ale textului (Shakespeare – "Hamlet" și Maupassant – "Sur l'eau") justifică extrapolarea dublei oglindiri – en abîme – la nivelul întregii montări, care se identifică parodic chiar cu mini-reprezentăția de teatru "decadent" din deschidere. Viziunea onirică, coșmarescă e contaminantă, scena fiind bîntuită de apariții carnavalești împodobite cu penele albe ale păsării simbolice jertfite.

Excelenta scenografie a Liei Perjovschi, decorul pointilist ce înglobează și stalul, indică din primul moment cheia stilistică propusă, știut fiind că impresionismul, rupind violent cu tradiția conservatoare, proclamă amoralismul reacție la ipocrите ingerințe didactice-moralizatoare. Printr-un rapel la virtuțile fotografiei (invenție a timpului), irațională disoluție, simptomul alienării, e figurat de evanescente sinestezii. Reflexelor luminii fiecărui tablou le corespunde acompaniamentul muzical care alternează colorate melodii tigănești, franțuzești și rusești.

Interpreții au înțeles să se subordoneze ansamblului, angajându-se într-un joc liber al intuiției și inteligentei. Aparent haoticul comportament al personajelor, în armonica dizarmonie a stărilor susținute labile, are drept numitor comun senzualitatea: întâi enigmatică, apoi ostentativ euforică, sporadic castă și uneori fatală, pe alocuri extatică, dar mai ales provocatoare, arar stenică, frecvent vorace.

Diagnosticianul acestei societăți bolnave (design exponentială) este însuși "mamoșul" ei, medicul Dorn. Un șarmant Mircea Albulescu, don juan în retragere, căruia însă femeile nu-i dau pace, încercând să-i reactiveze potența. În același diapazon al resemnării hazlii și al comentariului caustic, chiar dacă ajuns la faza decrepitudinii, este plasat de către Mitică Popescu și moșierul Sorin, încă dormind să evadeze.

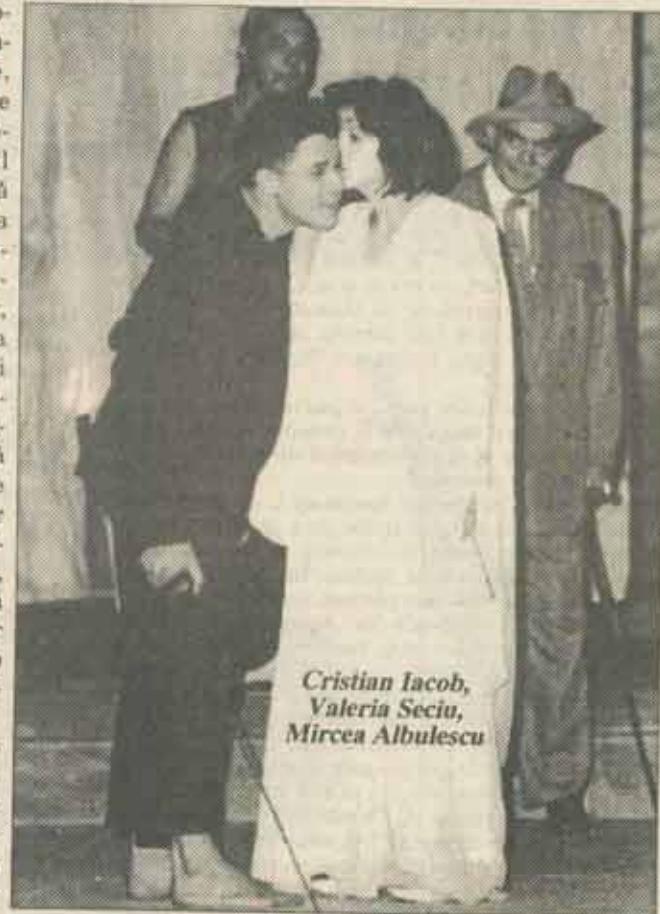
Învățătorul Medvedenko, marginalizat din cauza propriilor limite, a obtuzității, dar și a impotenței propriu-zise, este nostrim caricaturizat de Vitali Bantaș. În condițiile incapacității totale de a comunica, incompatibilitatea funciară a cuplurilor o ilustrează copios Irina Movilă, a cărei eroină, indoliata și neglijenta Mașa, se complacă în suferință, mistuită de un tragic grotesc. Tot tragic, dar

într-un alt registru comic, și anume cel al pașionalității tardive, este conceput de către Monica Ghiuță personajul de plan doi al Polinei, soția frustrată ce și cersește dreptul la dragoste în afara căsnicieei, eguață lamentabil. Pentru Șamraev, soțul, Papil Panduru a luat înfațarea unui ofițer semidoc, convertit la administrație, domeniul în care își apără inflexibil prerogativele autorității, beneficiar al unei imponante viabilități bine conservate, care-i permite să-i facă avansuri discrete chiar și stăpinea, aflată într-o continuă disponibilitate amoroasă.

Strivit sub aura unei celebrării supralicitate, pe care singur mărturisește că nu o resimte decât ca povară adăugată obligațiilor de prolific scriitor, Trigorin, în interpretarea lui Gheorghe Visu, pare un miop adolescent întirziat: manipulat de amanta mai în vîrstă dar atrăgătoare, se dovedește lipsit de voință și discernămînt, acceptind flatarea și confundind marea iubire cu exaltarea infantilă. Întrupată anume de Ana Ioana Macaria la început ca o puberă stingacă de o fruște angelică, frenetică Nina Zarecină se lasă "amendată" de soartă prin contrastul sarcastic dintre robustețea staturii și debilitatea raționamentelor.

În distribuție s-a scontat pe efectul dezacordului categoric dintre parteneri, de unde și imposibilitatea reciprocității sentimentelor la care visează Kolea Treplev, veleitar nu doar în vocație, ci și în iubire. Cristian Iacob luptă voinicește cu rolul, punându-și în evidență musculatura și împărtășind concepția dramaturgului asupra acestui erou – martir al derizionii: cercul vicios al afinităților incestuoase îl anihilază, transformându-l în victimă principală a propriei mame. Acestui fascinant personaj al Irinei Arkadina, Valeria Seciu îl detaliază aberațiile – voluptăți existențiale împinse dincolo de orice scrupul. O creație remarcabilă ce comportă topire trivialități maladive în fervore crepusculară.

Ridicind libidoul la rang de revelator universal, erotismul exacerbat al acestei viziuni scenice – departe de a fi gratuit – produce developarea inedită a conștiinței generice lipsite de o viabilă instanță morală.

Cristian Iacob,
Valeria Seciu,
Mircea Albulescu

ARGO

7

Gabriela Melinescu, Alexandra Bene, Noemi Pascal sau Eugen Drăguțescu dau o înfațare grafică agreabilă și civilizată acestei reviste românești ce continuă să apară prin generozitatea dezinteresată a editorilor săi.

MAGDA CÂRNECI

Centrul Soros pentru Artă Contemporană – București
Tel: 312.21.92; Tel/Fax: 311.21.93

EX ORIENTE LUX

24 nov - 20 dec

Video Instalații

25 nov - 30 nov

Video Proiecții, Seminarii, Conferințe

≡

Artiști, Producători, Teoreticieni video

din

Canada, Franța, Germania, Marea Britanie, Olanda, Statele Unite, România, Ungaria.

SĂPTĂMÂNA VIDEO
la Sălile Dalles

URSZULA DOROSZEWSKA

Ce s-a întâmplat în Tadjikistan

(Urmare din numărul trecut)

Propaganda a prezentat mii de oameni, care au fugit de teroarea lui Sangak Safarov, drept "fundamentalisti islamici". Totuși, foarte puțini dintre ei au fost activiști politici sau fanatici ai islamismului. Acum, mulți dintre ei, aprovisionați cu arme și aflată în partea afgană a frontierelor, încearcă să se reintorce pe teritoriul tadjik. Si acum ei sunt într-adevăr radicalizați. După ce se stie, afgani însăși li numesc "kiafer suravi", adică "infidele sovietici".

O a doua justificare pentru participarea forțelor rusești în conflictul tadjik ar fi presupusul pericol în care războiul pune viațile populației de origine rusă și necesitatea de a o proteja.

Normal: dacă bandiților înarmați li se permite să se miște liber în țară, populația este în pericol – inclusiv ruși, germanii, evrei, uzbeci și alte naționalități care trăiesc alături de tadjici. În ultimii doi ani, ruși, germanii și evrei au părăsit țara în număr mare, din teamă pentru viațile lor. Aproape 200.000 din cei 300.000 de locuitori ruși ai țării au plecat deja. (Ruși nu au fost niciodată bine veniți în Asia Centrală.) Totuși, acesta era un război civil în care tadjik luptă contra tadjik; dacă au fost omorâți și ruși, asta s-a întâmplat doar pentru că aceștin erau membri ai familiilor tadjice, ofițeri de poliție sau, pur și simplu, victime ale criminalilor angajați în jafuri, nu în război. Rapoartele lungi, pregătite de Comisia de Supraveghere de la Helsinki și de Amnesty International, nu se referă la victime din răndurile rusilor (ceea ce nu înseamnă că acestea nu au existat). Sub guvernul de coalție nu au fost, practic, manifestări excesive anti-rusești. Dar, cind Frontul Popular a atacat Dușanbe, a bombardat și una din regiunile rusești. La acel timp, s-a raportat că Šedmon Iusupov, liderul Partidului Democratic, a amenințat că va "lăua pe toți rușii ca ostaci" – o declaratie care a răspândit fulgerator în presa mondială. În realitate, formularea exactă a fost: "Umbrătuncurilor rusești asupra orașului Dușanbe poate transforma populația vorbitoare de limbă rusă în ostașii". Însuși partidul lui Iusupov a considerat afirmația acestuia ca irresponsabilă; Iusupov și-a pierdut autoritatea în cercurile Opoziției, tocmai datorită tendinței lui de a face declaratii irresponsabile. Opoziția tadjikă nu i-a amenințat niciodată pe ruși și nici nu le-a cerut să plece. Sub guvernul Rahmonov, aflat încă la putere, atât rușii cât și tadjicii suferă din cauza fărădelegilor jefuitorilor.

Ce spune Opoziția acum?

Bineînțeles, as fi mers în Tadjikistan dacă scopul meu ar fi fost să scriu obiectiv despre evenimentele de acolo. Dar cei cu care mi-ar fi plăcut să stau de vorbă sănătate, fie morți, fie au plecat. Așa că m-am dus la Moscova, sperând să găsească acolo ceva. Să am găsit, chiar mai mult decât m-am așteptat. Multumită prietenilor am găsit doi activiști ai Opoziției, refugiați din Tadjikistan. Ei trăiesc aici ilegal, lipsiți de mijloace de existență: autoritățile ruse nu au acordat nici un fel de ajutor cetățenilor din Tadjikistan care este, la urma urmării, un stat independent. Mai mult, acești oameni

trebuie să se ascundă de agenți serviciului secret de la Dușanbe.

În orice imprejurare îlderii Opoziției au scos în evidență respectul lor față de Rusia și față de președintele ei. Actualul președinte al Sovietului Suprem al Tadjikistanului și acolitii săi sunt cei care l-au desfășurat pe Eltîn și "toată ciuma democrației". Si totuși, Rusia a semnat tratatul de prietenie și cooperare cu acești oameni; Rusia nu a vrut să semneze un astfel de tratat cu guvernul de coalție.

Kazi-Kalonul Turadjonzoda și președintele Partidului Democratic, P. Musulmuhulov, au publicat următoarea scrisoare deschisă adresată președintelui Eltîn: "Ce stinge și patetice sunt eforturile călătorilor care și acuză victimele de credință față de Islam! Si ce cuvinte au născut: 'islamisti'! Sapteleci de ani de oprimare bolșevică nu au putut rupe naționala noastră de cultura și religia sa. Nu se va întimpla nici de data asta. Ca fiu de creștin, știi bine că forță nu face altceva decât să întărescă credința și să sporească răndurile apărătorilor ei... Încercarea de a semăna dușmanie între națiunile din Asia Centrală și Kazahstan, acuzându-i pe nesupuși de fundamentalism, va eşua. Tadjici, cazaci, karakalpaci, kirghizi, uzbeci și turkmeni își vor apăra limba și tradițiile. În cadrul Islamului, ei aparțin curentului hanific; ei nu sunt amenințăți de nici un fel de fundamentalism". Mai departe, în scrisoare, autori fac apel la "președintele unei mari țări" să inceteze să sprijine regimul singeros și să-și folosească influența pentru a se ajunge la o rezolvare pașnică a conflictului.

In săptămînalul "Obșčina Gazeta", activistul politic refugiat Tadjibek Zufarov scria: "Prin lansarea propagandei anti-islamice în Tadjikistan, autoritățile ruse își fac craca de sub picioare. Dacă refugiații tadjici se vor întoarce acasă, după ce, grătie politicii ruse, au devenit adepti convinsă ai Islamului, ei vor fi în stare să slăbească poziția Rusiei în întreaga zonă a Asiei Centrale. Iar în ceea ce privește fundamentalismul islamic agresiv... Islamul devine agresiv și politicizat ori de către ori este oprimat de către stat. A luptă

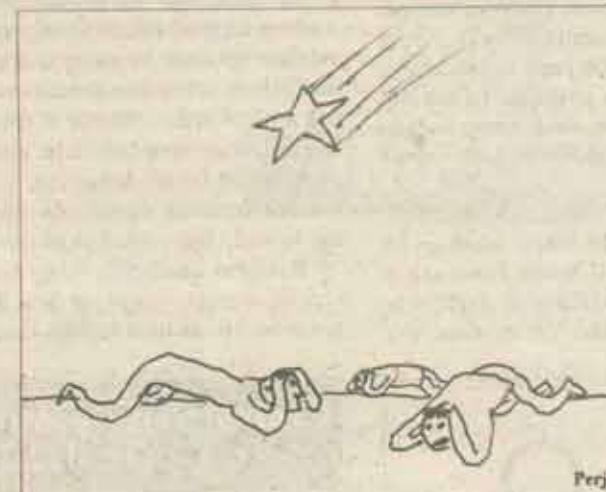
impotriva Islamului în Tadjikistan este o prostie. Este că și cum ai lupta impotriva creștinismului în Rusia. Politicienii ruși, din păcate, sint de parte de o intelegerere reală a Islamului pentru că ei știu puține lucruri despre istoria sa sau despre starea lui actuală..."

La jumătatea lunii august, reprezentanții ai Opoziției tadjice au declarat că sunt gata să înceapă convorbiri cu Moscova – dar numai cu Moscova, nu cu Dușanbe.

Pe o ploaie torrentială, la Moscova, m-am întîlnit cu un activist al Opoziției tadjice, Teimur (pseudonim). Iată ce mi-a spus: "Întreaga Opoziție tadjikă este unită și este în căutarea unei poziții comune. Deocamdată, trebuie să cerem retragerea forțelor rusești din Tadjikistan, mai întâi deoarece credem că ar fi nerealist și apoi pentru că nu avem nimic împotriva că ei să-și exercite funcția lor legitimă, aceea de apărare a frontierelor Comunității Statelor Independente și suveranitatea Tadjikistanului. Din păcate, dat fiind faptul că, în realitate, armata rusă joacă un rol diferit, putem hotărî să înaintăm o astfel de cerere Rusiei dacă aceasta nu-și schimbă politica față de Tadjikistan. Dacă Rusia ar inceta să sprijine actualul regim și să-i furnizeze arme, acesta ar cădea într-o săptămână. Dacă Rusia nu s-ar fi implicat în conflictul nostru intern, sprijinind una din părți cu puști și tancuri, conflictul ar fi semănăt cu o mieă încăierare între tineri. Opoziția ar dori să vadă problemele noastre interne rezolvate pe căi politice, să vadă că armata rusă adoptă o atitudine cu adevarat neutră și să asiste la începutul construirii unui stat secular normal, democratic, pe baza reprezentării proporționale a provinciilor țării și, de asemenea, pe baza unei Renașteri culturale și spirituale. Ne interesează atât integrarea în lumea occidentală, cit și în lumea islamică. Dorim să atragem capitalul occidental pentru a dezvolta industria turismului și pentru a putea exploata vastele depozite ale resurselor naturale. Japonia și Coreea de Sud sunt modele de dezvoltare economică pentru noi. Si toate neîntelegerile noastre interne se vor slăbi, cred, doar atunci cind armata rusă va inceta să mai joace rolul de jandarm".

L-am întîlnit pe celălalt opozant tadjik, Abdullo, pe cind dorea un pachet ce conținea o listă cu numele compatriotilor săi ucisi, o listă de cîteva sute de pagini. Căuta un editor. (Si el ne-a rugat să nu-i dezvăluim numele.) Iată ce a spus el: "Cind am început misiunea noastră de opozitie, idealul nostru era America. Am crezut că acesta este într-adevăr un stat democratic, condus de popor. Stiam de la radio că America sprijină democrația și miscările de opozitie, cum ar fi Solidaritatea, din țările blocului comunist. Astă ne-a dat curaj. Dar acum se pare că întreaga lume este împotriva noastră: nu numai Moscova, ci și țările din Vest și chiar America. Stiu ce scrie presa din întreaga lume. Că 'fundamentalismul nostru islamic' amenință întreaga lume. Este o minciună. Americanii l-au vindut pe democrații tadjici. Interesele lor politice – bunele relații cu Moscova – s-au dovedit a fi mai importante pentru ei decât ideile democratice despre care ne-au povestit prin radio".

Traducere de ADRIANA TUDOR
(în curs de apariție în revista UNCAPTIVE MINDS)

Perio

ION MIRON DAMIAN

Sarajevo, capitala culturală a Europei

Încercind să compenseze incapacitatea guvernelor occidentale de a pune capăt zilnicelor orori la care sunt supuși locuitorii Sarajevo-ului, și în general cei ai Bosniei-Herțegovina, o parte din elita intelectuală franceză a început să-și manifeste din ce în ce mai des interesul pentru inteligenția bosniacă, în particular pentru cea din Sarajevo – capitala culturii bosniace. La început au fost invitați oamenii de literă la "Răscrucia literaturilor europene", manifestare culturală care a avut loc în toamna anului trecut la Strasbourg. Apoi, în primăvara acestui an, la Rennes s-a desfășurat o săptămână a teatrului bosniac. În septembrie au fost invitați intelectuali bosniaci la festivalul de la Die, iar recent a avut loc la Le Mans un festival subtitrat "Omagiu Sarajevo-ului".

De curind a început la Sarajevo festivalul filmului, ce va dura pînă pe 3 noiembrie. Organizat, printre alții, de cineastul Ademir Kenovic și de ziarista-realizatoare de origine mexicană (dar stabilită între timp la Sarajevo) Dana Rotberg (directoarea artistică a festivalului), acest festival se va desfășura sub semnul "voinei noastre de a trăi altfel și independent de tot ce ne înconjoară". În același timp, festivalul "va fi demonstrația că de 18 iunie (data începerii asediului orașului) cultura rezistă la orice". Vanessa Redgrave, Francis Ford Coppola, Wim Wenders și Jean-Luc Godard – ca să-i numim doar pe cîțiva – sănătății săi la parte la acest festival în cadrul căruia, în trei adăposturi improvizate, vor fi prezentate (pe ecran video) circa 150 de filme de tonă naționalitățile (de la marii clasici pînă la scurt-metraje documentare și filme pentru copii).

Profesor la Institutul de Cinema din Sarajevo, Kenovic va prezenta și o serie de filme produse de casa sa de producție, SaGa, în colaborare cu foștii și actualii săi studenți. Colecția de documentare SA-Life, produsă începînd din 5 aprilie '92 (ziua începerii asediului orașului) de SaGa, a fost creată în condiții tehnice ade-

sea incredibile, într-un oraș bombardat, ars, fără electricitate și apă, sub focul continuu al artilleriei inamice, de persoane ce au participat direct la evenimente. Spre a da doar un exemplu, "Confesiunile unui monstru" este un documentar filmat de Kenovic în toamna lui '92 într-o închisoare militară din Sarajevo. Un grup de ziaristi locali și occidentali (printre care și corespondentul prestigiosului cotidian The New York Times) reușește să obțină o întrevadere cu primul om (dacă mai poate fi numit astfel) judecat, în ultimii 50 de ani, pentru genocid, fostul soldat din armata federală iugoslavă Borislav Herak.

Tot în acest context s-a născut și ideea de a desemna, între decembrie '93 și martie '94, orașul Sarajevo capitala culturală a Europei. Această numire, care, sperăm, va fi pronunțată pe 5 noiembrie la Bruxelles în cadrul întrunirii comitetului afacerilor culturale al Consiliului de Miniștri al CE, va încerca să rupă acest embargou pe cultură în care intelectualii și artiștilor bosniaci le este impus acest "dublu asediu, militar și administrativ, la care se adaugă tăcerea rușinoasă și umilă a comunității internaționale", cum declară săptămîna trecută Nikola Kovac, ambasadorul Bosniei-Herțegovina la Paris.

Apelul primarului Sarajevo-ului în cadrul cererii de numire a orașului drept capitala culturală a Europei

Decizia, pe care ministrii Culturii celor 12 trebuie să o ia fără întîrziere și calcule, nu trebuie să aibă doar un caracter simbolic. Pentru acest oraș asediat, deci zia nu se va reduce doar la o ultimă și derizorie parată. Atribuirea acestui titlu își va căpăta într-îngul sens doar în măsură în care ea va exprima din partea guvernelor europene un angajament efectiv, hotărît și comun în favoarea salvării unui oraș și mai ales a unei populații în continuare supusă focului naționaliștilor sârbi, în ciuda tuturor rezoluțiilor votate de ONU.

Pe perioada acestei "investiții", întîlnirile, manifestațiile artistice, schimburile intelectuale vor fi expresia concretă, la Sarajevo, a ceea ce încarna un simbol. Scriitori, filozofi, artiști, universitari, responsabili politici din toate țările Europei ne confirmă sosirea lor, răspunzînd astfel invitației instantelor din Sarajevo. Datorită acestei investiții regăsește, deasupra unui blocus intolerabil, necesitatea imediată de a restabili în cele două sensuri circulația esențială a mărturilor, ideilor și operelor, a bărbăților și femeilor ce le poartă.

Gabriela Adamășteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Horatiu Pepine (publicist comentator), Oana Armeanu (actualitate culturală), Marian Chiriac (actualitate politică), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Alexandru Cirip (corectură), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mircea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Condor, Mihnea Chiula, Flori Sava (difuzare), Maria Filip (curier). Responsabil de număr: Rodica Palade.

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 320. Tel 614.17.76, Tel/fax 311.22.68

ISSN-1220-5761

Tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC" SA
Calea Plevnei 114
Technoindustria
Computerizată
Adresa: Bulevard
Revolutionă nr. 222*